

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bc. Markéta Hornáková

II. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství společenských věd na 2. stupni ZŠ a na SŠ – Geografie

Diplomová práce

Konflikty ve Rwandě, v Burundi a v Demokratické republice Kongo
a jejich řešení

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne

Bc. Markéta Horňáková

Děkuji vedoucímu této diplomové práce Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D. za odborné vedení, věnovaný čas a cenné připomínky, které mi poskytl při psaní této práce.

Také bych ráda poděkovala své rodině a blízkým za jejich trpělivost a podporu při studiu.

Obsah

Úvod	6
1 Etnické konflikty a související pojmosloví	8
1.1 Etnicita, etnická skupina, etnická identita	8
1.1.1 Etnická skupina a etnická identita	8
1.1.2 Etnicita.....	9
1.2 Národ	11
1.3 Konflikt.....	11
1.3.1 Etnický konflikt	13
1.4 Teoretické vymezení pojmu genocida a příbuzné termíny.....	16
1.4.1 Genocida	16
1.4.2 Democida.....	17
1.4.3 Čistka.....	18
2 Politicko-geografická charakteristika	19
2.1 Rwanda	19
2.1.1 Historie Rwandy – doba předkoloniální	20
2.1.2 Historie Rwandy – doba koloniální	21
2.1.3 Historie Rwandy – doba postkoloniální	23
2.2 Burundi	27
2.2.1 Historie Burundi – doba předkoloniální	27
2.2.2 Historie Burundi – doba koloniální	28
2.2.3 Historie Burundi – doba postkoloniální	28
2.3 Demokratická republika Kongo.....	31
2.3.1 Historie Demokratické republiky Kongo – doba předkoloniální	32
2.3.2 Historie Demokratické republiky Kongo – doba koloniální	32
2.3.3 Historie Demokratické republiky Kongo – doba postkoloniální.....	36

3 Analýza konfliktů	41
3.1 Rwandská genocida: duben – červenec 1994	42
3.2 Genocida v Burundi: duben – listopad 1972	45
3.3 Demokratická republika Kongo: 1998 – 2003	47
4 Problematika post konfliktní situace	51
4.1 Rwanda a Burundi	51
4.1.1 Možné řešení podle Andrew Bell-Fialkoffa	52
4.2 Demokratická republika Kongo.....	53
4.2.1. Možné řešení konfliktu	54
5 Pedagogická aplikace	56
5.1 Ukotvení problematiky v kurikulárních dokumentech	56
5.1.1 Zařazení tématu v RVP ZV	57
5.1.2 Zařazení tématu v RVP G.....	57
5.2 Klíčové kompetence	58
5.3 Průřezová témata	58
5.4 Aplikace do základního vzdělávání.....	60
5.4.1 Projekt pro ZŠ: Konflikty	60
5.5 Aplikace do gymnaziálního vzdělávání.....	64
5.5.1 Projekt pro gymnázium: Etnický konflikt ve Rwandě	64
Závěr.....	69
Seznam zkratk.....	71
Prameny a literatura.....	73
Elektronické zdroje.....	75
Seznam příloh.....	78

Úvod

Stěžejním cílem mé práce je komparace a analýza konfliktů ve Rwandě, Burundi, Demokratické Kongo a jejich řešení. Ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo nestabilní situace na různých úrovních nebezpečí rozpadu státu a vzniku dalšího konfliktu přetrvává. Proto je podle mě důležité věnovat se rozboru konfliktů, které v těchto zemích již proběhly. Hledat jejich příčiny, které by měly vést k prevenci před konflikty, které by se mohly odehrát v budoucnosti. Při analýze důsledků konfliktů se pokusit nalézt efektivní řešení současné situace v daných státech.

V první kapitole chceme stanovit teoretické aspekty práce, pomocí kterých budeme popisovat a porovnávat historické události i současnou situaci ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo.

Druhá kapitola bude krátce vymezovat Rwandu, Burundi a Demokratickou republiku Kongo po geograficko-politické stránce. Popíše historický vývoj všech tří států s důrazem na konfliktní události. Hlavním cílem práce je vyzdvihnout společné faktory, které ovlivnily vývoj konfliktů ve vybraných státech, ať už se jedná o příčiny, průběh či důsledky. Problematika konfliktů je velmi aktuální a potřeba vést o ní diskuze, analyzovat jednotlivé konflikty a hledat jejich řešení se jeví jako nezbytné, neboť se tak dá předcházet násilí v budoucnosti.

Deskriptivně-analytický charakter práce se promítá i do třetí kapitoly. Kde budou rozebrány tři specifické konflikty, a to rwandská genocida, která se stala v roce 1994, genocida v Burundi z roku 1972 a tzv. druhá konžská válka z let 1998-2003. Při analýze konfliktu v Demokratické republice Kongo hledáme souvislosti mezi genocidou ve Rwandě z roku 1994 a vznikem konfliktu v DRK. Snažíme se analyzovat jednotlivé příčiny konfliktu, ať už politické, etnické, surovinové.

Čtvrtá kapitola se snaží rekonstruovat průběh konfliktů ve všech třech zemích, zjistit jejich příčiny a důsledky. Ukáže nám aktuální stav země po ukončení konfliktu a jeho řešení.

V rámci poslední kapitoly nazvané pedagogická aplikace se pokusíme téma diplomové práce zakomponovat do výuky. Téma práce bude zařazeno do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání i do Rámcově vzdělávacího programu určeného pro gymnázia. Zde je cílem práce přizpůsobit téma adekvátně věku žáků, zvolit vhodné metody k výuce, aby rozvíjely klíčové kompetence žáků a uplatnit mezipředmětové vazby. Cílem

pedagogické aplikace bude rozvoj kritického myšlení, tvorba vlastního názoru, předcházení konfliktním situacím, uvědomění si důležitosti tolerance a spolupráce ve škole i v životě.

Mezi primárně užitou literaturu bude zařazena kniha Y. Ternona - *Genocidy 20. století* a monografie *Etnické konflikty* od F. Tesaře, pomocí kterých budou určeny teoretické aspekty práce. Z těchto teoretických rámců budou vycházet následující kapitoly zaměřené na konkrétní konflikty. Pro zasazení konfliktů do historického kontextu bude čerpáno z publikací J. Záhořika – *Dějiny Rwandy a Burundi* i jeho nejnovější monografie k tématu historie Demokratické republiky Kongo – *Belgický kolonialismus v Africe*. Při analýze genocidy ve Rwandě bude čerpáno z publikace *Afrika: dvojznačné jaro 1994* od P. Onderky. Pro rozbor konfliktu v Burundi se bude vycházet z díla J. Klímy - *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Konfliktem v Demokratické republice Kongo se zabývá P. Martinovský ve své publikaci *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. Při souhrnné analýze a komparaci konfliktů ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo se bude vycházet také z knih A. Bell-Fialkoffa – *Etnické čistky*, V. Baara - *Národy na prahu 21. století*. Problematika postkonfliktní rekonstrukce bude vycházet ze všech výše uvedených publikací se snahou uvést možná řešení zkoumaných konfliktů. V kapitole pedagogická aplikace bude hlavním pramenem *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* a *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*.

Jako další zdroje budou užity renomované instituce - *CIA Factbook*, *Fund For Peace*, *IFES Election Guide* a jiné. Elektronické zdroje a některé weby zaměřené na tuto tematiku, budou využity pro své aktuálnější informace než některé tištěné prameny.

1 Etnické konflikty a související pojmosloví

Tato kapitola objasňuje užití teoretických pojmů a vymezení rozdílů mezi nimi pro specifické případy konfliktů ve státě Rwanda, Burundi a Demokratická republika Kongo. Pro lepší orientaci v konfliktech uvnitř jednotlivých států a jejich rozbor se zaměříme především na pojmy konflikt, genocida a etnicita. Teoretické aspekty práce budou základem rozboru jednotlivých konfliktů v následujících kapitolách práce.

1.1 Etnicita, etnická skupina, etnická identita

Etnicita není považována za jediný důvod ke vzniku konfliktu, ale spíše je považována za nástroj, díky němuž dochází k formování jednotlivých skupin aktérů konfliktu. Přičemž je častým jevem, že etnicita není předmětem daného sporu. Zároveň je však zřejmé, že v konfliktu etnicita zastihuje ostatní prvky pospolitosti – třídní, zájmové, geografické, státní příslušnost aj. Tím se stává hlavní spojující identitou, ke které se lidé v průběhu konfliktu uchylují. Koncept etnicity vychází z obsahu definic termínů – etnická skupina a etnická identita.¹

Původ pojmu etnický, pochází z řeckého slova ethnos (našinci), který označoval vlastní společenství. Později došlo k odvození nového řeckého výrazu ethos (zvyk), jež vyzdvihuje spojení mezi společenstvím a svébytnou kulturou. Řekové tento výraz později používali ve smyslu národa, tedy společenství s autonomní politickou organizací a společenskou hierarchií, u které se předpokládalo, že má společný původ a je tak rozvinutější než kmen. Vžilo se tedy označení mezi etnickým „oni“ a neetnickým „my“.² Významově termín etnikum ani etnický nejsou neutrální, často bývají spojovány se zaostalostí či neevropskými a nmoderními představami, tudíž je důležité užívat tyto pojmy ve vhodném kontextu.³

1.1.1 Etnická skupina a etnická identita

Termín etnická skupina v americké a evropské antropologii postupně nahradil zastaralý termín kmen, který evokoval spíše pejorativní konotace čehosi „*primitivního, necivilizovaného*“.⁴ Označení kmen mělo v době evropské kolonizace ospravedlňující funkci, kdy se asimilací primitivních kmenů zvyšovala jejich civilizační úroveň pod dohledem

¹ ŠMÍD, Tomáš., ed. a VAŘURA, Vladimír., ed.: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 9

² Tamtéž, s. 9-11

³ TESÁŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 16-18

⁴ ZÁHORÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 16

nadřazených Evropanů.⁵ Ve Spojených státech amerických je za etnickou považována taková skupina, která má vlastní identitu a kulturní tradice, zároveň je však součástí většího národa. Z evropského pohledu rozumíme etnickou skupinou seskupení lidí, kteří nedosáhli úrovně národa nebo nemají vlastní stát.⁶

Od 60. let 20. století se v sociálních vědách prosazuje teze, že produktem modernizace je nejen národní, ale také etnická identita. Tato teze stojí v opozici k dosavadnímu názoru, že etnické skupiny jsou izolované, uzavřené a brání se ztrátě své autenticity a proměnám modernizace. Antropolog Frederik Barth zdůrazňuje, že pro pochopení identity skupiny je důležitější její vztah a vymezení k vnějšku, více než její podstata či obsah. Znaky, které spojují členy dané skupiny a vytváří uvědomění sounáležitosti (skupinovou identitu), jsou formulovány v protikladu vůči znakům, kterými se odlišují jiné skupiny. Můžeme konstatovat, že až vlivem konfliktních střetů a sociální mobility si lidé začínají úmyslně budovat „*symbolické znaky své příslušnosti a ustavovat skupinu jako kolektivního aktéra*“.⁷

1.1.2 Etnicita

Pojem etnicita je formou sociální identity (lidská potřeba sounáležitosti a pocit podobnosti s členy určité skupiny), jež vystihuje kolektivní identita založená na vnímání kulturních podobností a rozdílů.⁸ Prvotně se objevuje na přelomu „*18. a 19. století v evoluční antropologii, historicky je významově spojen s evropskou civilizací, která se snažila vytvořit původně „rasové“ kategorie, které později zůstaly významově zachovány jako kategorie etnické k popisu tehdejší africké společnosti. Kmeny, později etnické skupiny byly vytvářeny na základě společných znaků: jazyka, kultury a společné historie.*“⁹ Skupinová příslušnost je tedy důležitou součástí individuální sebedefinice, členství ve skupině definované údajně pokrevními pouty se snaží pomoci překlenout konečnost individuální existence jednotlivce a poskytuje pocit bezpečí. Ten je nahrazen pocitem viny a ohrožení v případě opuštění skupiny.¹⁰ Záhořík se shoduje s Patrickem Chabalem na tom, že etnicita je historickou hybridní kategorií obsahující sociální, ekonomické i kulturní znaky. „*Etnicita silně souvisí především se zvyklostmi, jazykem, původem, kolektivními zkušenostmi a skupinovou*

⁵ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 64-65

⁶ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, s. 19

⁷ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 66-67

⁸ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 60

⁹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 16-17

¹⁰ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 69

solidaritou, může však přecházet na vyšší nebo sestupovat na nižší úroveň a jednotlivec také může pociťovat více úrovní etnicity“.¹¹ „Etnicita a národnost představují dvě kvalitativně odlišné polohy skupinového uvědomění a politické mobilizace.“¹²

Jednotlivé etnické skupiny byly otevřené a lidé do nich mohli vstupovat a odcházet z nich podle libosti. Zlom nastal v době kolonizace, kdy bylo třeba jasně ustanovit geografické hranice a koloniální mocnosti skrze své administrativní aparáty začaly etnické identity pevně fixovat. Příkladem může být umělé rozšíření jazyku lingala v Kongu, kvůli sjednocení ozbrojených složek. Tímto jazykem původně hovořil kmen Bangala, později tak byli označováni všichni, kdo tímto jazykem hovořili, přestože se tito lidé s kmenem Bangala neidentifikovali. Dalším příkladem jsou zkoumané konflikty ve státech Rwanda a Burundi, kdy se v případě Hutuů a Tutsiů mluvilo o rasách, přičemž k této teorii přispěly především křesťanské církve, které v té době měly na obyvatelstvo velký vliv svázaný se státní správou.¹³ Prozatím se badatelé na obecné definici etnicity neshodují, vyzdvihují však dva základní přístupy, a to primordialismus a konstruktivismus (někdy též instrumentalismus).

Primordialistický model – „vymezuje etnické hranice na základě náboženství, odívání, jazyka a dalších symbolů“¹⁴ a zároveň považují etnicitu za vrozenou na rozdíl od instrumentalistů, kteří zastávají názor, že etnicita je získaná.¹⁵

Konstruktivistický (instrumentální model) – předpokládá, že ačkoliv i „etnické skupiny uchovávají své hranice, lidé mohou svůj jazyk a etnickou identitu modifikovat v různých typech sociální interakce. Tento model hrál důležitou úlohu tím, že oddělil etnicitu od kultury, respektive změnil přístup k etnicitě ze statického ve vzájemně působící“¹⁶ Etnický konflikt zde představuje pouze mocenský boj, ve kterém jsou kromě jiných nástrojů využívány etnické symboly a vášně.¹⁷

Etnická identita skupiny vzniká symbolickým zdůrazňováním odlišného počátku či kontinuity čímž se snaží odlišit od jiných skupin. Dále také etnická skupina používá kulturní symboly k upevnění soudržnosti skupiny a tím také vytváří kritéria k přijetí nebo vyloučení ze

---

¹¹ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 54-55

¹² BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 80

¹³ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 19

¹⁴ Tamtéž, s. 17

¹⁵ ŠMÍD, Tomáš a VAŽURA, Vladimír: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). 2007, s. 11-17

¹⁶ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 17

¹⁷ BARŠA, P. a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 75

skupiny.¹⁸ „*Etnická identita není mechanickým prodloužením kmenové příslušnosti, ale produktem přítomné potřeby orientovat se v novém nepřehledném sociálním prostoru, vzniklém geografickým a sociálním přesunem a ztrátou referenčních rámců.*“ Je tedy úzce spojena s psychologií jednotlivce, na rozdíl od etnické skupiny, která je kolektivní záležitostí.¹⁹ Může také ovlivňovat zvýšení či snížení ekonomických příležitostí, politický vliv nebo sociální prestiž.²⁰ Jak můžeme sledovat v konfliktních případech Rwandy, Burundi i Demokratické republiky Kongo. Etnicita jako prostředek pro organizování a mobilizaci lidí sehrává důležitou roli v jejím možném zneužívání k „*politické manipulaci s lidmi, právě tím, že vyzdvihuje utváření rozdílů a odlišností mezi lidmi*“²¹

1.2 Národ

Národ definuje A. Smith jako „*pojmenované historické a kulturní společenství s jednotným územím, masovým vzdělávacím systémem a společnými zákony*“.²² „*Z hlediska politické institucionalizace je pak národnost zvláštním typem politizovaného etnického společenství s uznanými skupinovými právy v politickém systému.*“²³

Do dnešní doby neexistuje jednotná shoda v rozdílu mezi etnikem a národem. Někteří autoři spatřují rozdíl v tom, že národ je na rozdíl od etnika úzce spjat s vlastním jazykem a územím. Modernisté vychází z toho, že národ se vyvinul z etnika vlivem společenských změn vyvolaných kapitalistickou politikou, které přinesly zvýšení sociální mobility a gramotnosti. Naopak tzv. perenialisté tvrdí, že některé národy existovaly již dříve. Třetí pohled přináší etnosymbolisté, kteří považují národ za přirozený vývoj etnika. Autoři jsou za jedno v tom, že národ je politickou jednotkou, přičemž důležitou roli hraje kolektivní uvědomění.²⁴

1.3 Konflikt

Mezi základní druhy mezilidské interakce patří vedle spolupráce a soutěžení také konflikt. Konflikt podle F. Tesaře můžeme chápat jako nerovnou soutěž, v níž pravidla

---

¹⁸ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 78-79

¹⁹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed.: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, s. 10

²⁰ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 68-69

²¹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 17-18

²² TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 56

²³ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 79

²⁴ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 56-57

zvýhodňují některé hráče. Ve své práci však p. Tesař upřednostňuje tezi, že konflikt vychází z nenaplněné spolupráce a soutěže mezi dvěma a více stranami. Konflikt se proto v tomto případě jeví jako výhodnější než soutěž a zaručuje větší šanci na zisk dané strany. „*Při konfliktu je pozornost jednotlivců nebo skupin upřena přednostně na ostatní konkurenty, nikoli na dosažení cíle jako při soutěži. Po dobu konfliktu se cílem stává eliminace protivníka – například vyhnání, znehybnění, zranění či usmrcení jednotlivce, podřízení, vyhnání nebo zničení jiné skupiny.*“²⁵ Toto pojetí konfliktu vystihuje jednání obyvatel Rwandy v době následující po roce 1950, kdy mezi sebou bojovala etnika Hutu a Tutsi.

Vymezení pojmu konflikt je velmi obtížné kvůli rozličnému pojetí v rámci jednotlivých vědních oblastí jako je sociologie, politologie, psychologie či historie aj. Stejně tak můžeme vybírat z různých typologií konfliktů. Podle Jongmana a Schmidta můžeme konflikt dělit na:

- přímý (otevřený) a nepřímý,
- ozbrojený a neozbrojený,
- dále rozlišujeme konflikt nízké a vysoké intenzity²⁶.

Konflikty můžeme dělit také podle geografického faktoru na:

- mezinárodní
- transnacionální
- vnitrostátní.²⁷

Ve všech třech zkoumaných případech této práce se jednalo o konflikt ozbrojený a vnitrostátní. Intenzita konfliktů se lišila případ od případu, stejně tak míra otevřenosti konfliktu.

Brown rozděluje příčiny soudobých vnitrostátních konfliktů do čtyř skupin: strukturální faktory, politické faktory, ekonomicko-sociální faktory a kulturně-percepční faktory.²⁸

---

²⁵ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 26

²⁶ Tamtéž, s. 26

²⁷ SMOLÍK, Josef a ŠMÍD Tomáš: *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010, s. 23-24

²⁸ VAĐURA, Vladimír: „Teorie etnického konfliktu.“ In: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Eds. Šmíd, Tomáš a Vaďura, Vladimír. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 22.

1.3.1 Etnický konflikt

Vznik etnického konfliktu bývá podmíněn politicko-ekonomickým zvýhodněním jedné skupiny a znevýhodněním druhé v souvislosti s latentním etnickým rozdělením. Projevuje se tam, kde lidé soutěží o nedostatkové zdroje, což je dostává do nerovných pozic a tím role etnické příslušnosti posiluje oproti situacím, kdy mezi sebou lidé nesoutěží nebo kde nedochází k výraznější asymetrii.²⁹

S. Horowitz definuje etnický konflikt jako: „*válku o sebeurčení nebo ovládnutí území, které je považováno za část vlastní země dvěma etnickými skupinami, ve kterých: jedna etnická skupina bojuje proti státní autoritě reprezentující jednu nebo více etnických skupin a území jsou nárokována na základě koncentrace osídlení*“.³⁰

„*Etnické konflikty dnes nejčastěji bývají konflikty vnitřními*“ (vnitrostátními) z důvodu rozdělení světa do státních útvarů, „*teré navzájem brání změnám hranic neprobíhajícím podle pravidel mezinárodního práva*“.³¹

Stephen Ryan, odborník na teorii konfliktu, uvádí osm rysů, které mohou způsobit, že se etnicko-politický konflikt stane násilným³²:

- Militarizace – spočívá ve výcviku a zvyšování vlastní vojenské účinnosti společenství jako ospravedlnitelná reakce na existenci vojenské síly na straně druhé. Dále se prohlubuje atmosféra skupinového vydírání, kdo nesouhlasí se společenstvím, stává se automaticky zrádcem a je potrestán.
- Zvýšený etnocentrismus – znamená homogenizaci identity členů společenství a uzavření skupiny do sebe pod vlivem strachu.
- Etnická územní segregace – oddělení zneprátelených skupin na základě etnických znaků může být záměrné (etnické čistky) nebo spontánní (strach z nebezpečí bez ohledu na to, zda reálného či údajného), krátkodobě také může vést k uklidnění sporu.
- Vytvoření obrazu nepřítele – vlivem oddělení skupin mezi nimi dochází k prohlubování rozdílů a zkreslování situace. S. Ryan uvádí tři druhy vytvoření obrazu nepřítele: stereotypizace (deindividualizace jedinců nepřátelské skupiny a přisouzení skupinové

---

²⁹ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 141

³⁰ HOROWITZ, S.: *Mapping Pathways of Ethnic Conflict Onset: Preferences and Enabling Conditions*. *Ethnopolitics* [online]. 2008, vol. 7, 2-3, s. 307-320 [cit. 20170-02-24]. DOI: 10.1080/17449050802243483., str. 309

³¹ TESARŮ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 27

³² BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 141-145

identity umožňuje násilné jednání bez výčitek), dehumanizace (odlidštění nepřítele napomáhá k utlumení morálního citění a podněcování násilí př. ve Rwandě byli Tutsiové nazýváni „švábi“), nacházení obětních beránků (není podmínkou, že musí být označen někdo z nepřátelské skupiny, může se jednat o konspirační centrum uvnitř skupiny nebo jako třetí subjekt v konfliktu).

- Démonizace soupeřů a sanktifikace vlastní skupiny – konflikt bývá veden jako svatá válka proti ďáblu.
- Chycení do pastí (entrapment) – představuje znemožnění kompromisu v průběhu konfliktu, kvůli chybnému jednání vůdců, kteří by tak ztratili sympatie a postavení ve své skupině a pomyslně se chytají do vlastní pasti. Spor se vyhrocuje a původní příčina konfliktu se mění na odplatu za ztráty na životech, ke kterým došlo v důsledku konfliktu.
- Ekonomický úpadek – vlivem konfliktu dochází k ničení ekonomiky, infrastruktury a produkce, což vede k rapidnímu poklesu životní úrovně. Lidé poté ztrácí víru v jakýkoliv druh kompromisu či způsobu ukončení konfliktu mezi skupinami.
- Fatalismus a pocit bezmoci – Členové obou skupin se chovají dvěma způsoby, vlivem fatalismu a bezmoci, se buď smířují s nezměnitelností situace (snaží se pouze o přežití) nebo se přidávají k extrémistům z paramilitárních organizací.

Těchto osm znaků podle Ryana vznikají jako důsledek konfliktu, který svou existencí ještě dále prohlubují.³³

Záhořík vidí jako jeden z hlavních faktorů vzniku napětí v afrických státech, společnou historii v podobě evropské kolonizace. Dále uvádí, že ke komplexnímu pochopení problematiky konfliktů je potřeba propojení zkoumání několika disciplín, tedy nejen koloniální historie, která měla vliv na „vznik a formování národních identit“, ale také antropologie, která sleduje „komplexní změny společnosti afrických států od dekolonizace po současnost“ a také politologie, díky níž můžeme sledovat konflikty „z pozice krize státu“ nebo „patrimonialismu“.³⁴

Záhořík přichází s myšlenkou, že konflikty v Africe jsou výsledkem krize státu i vládnutí a dále krizí identity. Krizi státu popisuje ve dvou protikladech. Na jedné straně dochází ke krizi státu v případě, že není schopen zajistit „základní infrastrukturu a zabránit tak potenciálním bojům o přírodní zdroje“³⁵, na druhou stranu může procházet krizí stát

---

³³ BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 145

³⁴ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 13-14

³⁵ Tamtéž, s. 15

bohatý na přírodní zdroje, například ropu, kde se stát stává jednou ze stran konfliktu. Zde se projevuje rozmanitost faktorů (finance, neochota, oportunismus, lidský faktor), které mohou způsobit selhání zásahů státu při řešení konfliktů i jejich prevenci. Krize identity je podle Záhoříka úzce spjata s krizí státu, jelikož státy v Africe byly uměle vytvořeny za dob kolonialismu. „*A společné národní povědomí bylo spíše neexistujícím fenoménem, což se odráželo například v otázce zakládání politických stran, vznikajících často na etnoregionálním základě*“.³⁶ Docházelo zde však i k opačnému jevu, tedy vzniku „*silných národních identit uvnitř existujících států*“, které se projevovaly „*nacionalistickými, separatistickými a jinými organizacemi, hnutími a stranami*“.³⁷

Vyřešení a ukončení konfliktů se střetává se s mnoha překážkami, jednou z nich je tzv. kriminalizace státu, která se projevuje „*nelegálními obchody s lidmi, drogami a nukleárním materiálem, pirátstvím a banditismem, ohrožováním životního prostředí, různými formami ekonomických zločinů (zpronevěra peněz získaných ze zahraniční pomoci, korupce, ilegální export nerostných zdrojů či kapitálu), zneužití ozbrojených sil a používání násilí vůči skupině obyvatel*“.³⁸ Kriminalizaci státu zmiňujeme v této práci především proto, že „*v kombinaci s dalšími etnickými, mezinárodními a náboženskými faktory, může dojít až k rozkladu státu*“³⁹, stejně jako ve zkoumané situaci, která se odehrála v Demokratické republice Kongo, jež bude rozebrána v pozdější kapitole.⁴⁰ K posouzení, zda se k takovéto situaci neschyluje, vytvořila světová banka definici vládnutí, přičemž opakem kriminalizace státu je dobré vládnutí (good governance). Vládnutí světová banka definuje jako tradice a instituce, kterými je v dané zemi vykonávána moc a jmenuje šest oblastí, podle kterých jsou země posuzovány.

- Názor a odpovědnost
- Politická stabilita a absence násilí
- Efektivita vlády
- Regulační kvalita
- Vláda zákona
- Kontrola korupce⁴¹

Při rozboru konfliktů ve vybraných státech, sledujeme jisté propojení mezi konfliktem a genocidou. Genocida je určitou formou přímého násilí, nejvyšší stupeň kolektivního násilí,

---

³⁶ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 15

³⁷ Tamtéž, s. 15

³⁸ Tamtéž, s. 20-21

³⁹ Tamtéž, s. 21

⁴⁰ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 20-22

⁴¹ World Bank: *Governance Matters VIII*, s. 5. Ibid, s. 6

kdy je cílem úplná fyzická likvidace druhé skupiny. Co se týká počtu obětí genocid, zaujímají etnické konflikty první místa.⁴²

Analyzovaný případ Rwandy bychom mohli podle výše uvedených kritérií zařadit mezi vnitrostátní etnický či etnosociální konflikt. Etnický z toho důvodu, že proti sobě bojovaly dvě skupiny hlásící se k příslušnosti k etnické skupině (Hutu a Tutsi). Za etnosociální, tento konflikt označuje Bell-Fialkoff, podle kterého hrálo důležitou roli také propojení sociálního statusu k etnické příslušnosti daných skupin (třída zde byla etnicky shodná s etnicitou).⁴³ Přičemž situaci ve Rwandě můžeme navíc označit také jako válku, neboť zde docházelo k úmrtí více než tisíc osob za rok (tedy bylo splněno kvantitativní kritérium pro válku).

D. Horowitz přichází s odlišnou souvislostí mezi etnickou diverzitou a vznikem konfliktu. Podle něj nespočívá největší riziko vzniku konfliktu ve státech s větším počtem etnických skupin, ale tam kde vládne jasná etnická většina (záruka vládnutí vyplývá z jejich počtu a přihlédnutí k volbám) a v opozici stojí etnická menšina.⁴⁴

1.4 Teoretické vymezení pojmu genocida a příbuzné termíny

Násilí se stalo v průběhu dějin prostředkem k udržení a posílení skupinové identity. Teror proti sobě využívají obě strany konfliktu, jak etnická hnutí, tak státy, které se hnutí snaží potlačit. Nejvyšším stupněm násilí je genocida, jejímž základem se stala dehumanizace zneprátelené skupiny. Hlavními faktory, které vedou ke genocidě je „*existence konfliktu mezi skupinami, nerovnováha sil v neprospěch budoucí oběti a vhodná příležitost*“.⁴⁵

1.4.1 Genocida

Genocida je nejvyšší stupeň kolektivního násilí, „*je to pokus o fyzické zničení odlišné skupiny*“.⁴⁶

Pojem genocida, poprvé použil v roce 1944 židovský právník a později profesor na Yaleské univerzitě Rafal Lemkin, skládá se z řeckého slova genos (rod, národ) a latinského cide (vrah). Později byl druhý kořen změněn, u příležitosti schvalování textu Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidy, v právnickém slovníku na caedere (zabít). Tím se Lemkin snažil

---

⁴² TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 205

⁴³ BELL, Andrew.: *Etnické čistky*. Praha: Práh, 1999, s. 196

⁴⁴ HOROWITZ, Donald L.: *Ethnic groups in conflict*. 2nd ed. Berkeley, Calif: University of California Press, 2000. ISBN 0520227069., str. 360

⁴⁵ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 215

⁴⁶ Tamtéž, s. 205

vyjádřit podstatu pojmu jako „*odmítnutí práva kolektivního národa nebo etnika na existenci*“.⁴⁷ V té době reagoval na dění během druhé světové války v nacistickém Německu. Obžalovací spis Mezinárodního vojenského tribunálu z roku 1945 jako první užívá termínu genocida v oficiálním dokumentu. Ve spisu prohlašuje, že „*se obvinění dopustili záměrné a systematické genocidy, to znamená vyhlazování rasových a národních skupin civilního obyvatelstva na některých okupovaných územích s cílem likvidovat určené rasy nebo třídy obyvatelstva a národní, rasové či náboženské skupiny, zejména židy, Poláky a Cikány*“.⁴⁸

Předcházet genocidě je možné pouze tehdy, pokud jsou menšiny chráněny ústavou, trestním zákoníkem každého státu i mezinárodním právem. Lemkin navrhuje vytvoření mezinárodního trestního zákoníku, přičemž „*ustanovení na ochranu menšin proti národnímu, náboženskému či rasovému útlaku by signatářské státy začlenily do svých ústav i trestních zákoníků, kde by byly popsány ustanovení o trestech za zločin genocidy*“.⁴⁹

Ihned po vzniku Organizace spojených národů, byl na jejím prvním zasedání v roce 1948 „*zločin genocidy zařazen jako Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia do tzv. ženevských konvencí OSN*“⁵⁰, tak se stal pojem nedílnou součástí mezinárodního práva. Na formulaci definice se podílel i Lemkin, avšak jeho návrhy nebyly příliš zohledněny, jelikož některé z jeho myšlenek nebyly pro mnoho států přijatelné.⁵¹ Přestože oficiální definice genocidy již byla stanovena, nepřestávají badatelé zpřesňovat obsah tohoto pojmu. Autoři, kteří se touto tematikou zabývají, nejsou již pod takovým tlakem a nejsou svázáni politikou, jako prvotní tvůrci této definice ovlivnění požadavky budoucích signatářů (států) Úmluvy OSN.

1.4.2 Democida

Americký politolog Rudolph J. Rummel formuloval termín democida, kterým se snažil rozšířit oficiální definici genocidy. Democidu chápal jako vraždu osoby nebo osob provedenou vládou, která zahrnuje genocidu, likvidaci politických odpůrců, hromadné vraždění neozbrojených lidí a přidává také formulace vládní vraždy. K vraždám dochází z důvodu odlišnosti rasy, jazyka, náboženství a příslušnosti k etnické skupině.⁵²

---

⁴⁷ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 205

⁴⁸ TERNON, Yves.: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis. 1997, s. 30

⁴⁹ Tamtéž, s. 13

⁵⁰ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 206

⁵¹ TERNON, Yves.: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis. 1997, s. 31-33

⁵² RUMMEL, Rudolf.: *Death by Government*. Freedom, Democracy, Peace; Power, Democide and War [online]. 1994 [cit. 2008-03-09]. Dostupné z WWW: www.hawaii.edu/powerkills/DBG.CHAP2.HTM

1.4.3 Čistka

Podle Bell-Fialkoffa můžeme etnickou čistku definovat jako naplánované a záměrné odstranění nežádoucího obyvatelstva ze specifických území z důvodu odlišnosti určitých charakteristických rysů. Typickými znaky jsou například etnickým původ, rasa, třída, náboženství či sexuální preference.

Bell-Fialkoff uvádí, že mezi čistkou a genocidou, existuje velké množství jevů, jako je nucená migrace, hromadné odsuny a vyhánění obyvatelstva, které se liší různou intenzitou násilí a agresivity. Čistky se nevztahují pouze na etnické skupiny. Jmenuje několik společných znaků: odstranění původních obyvatel musí být záměrné a vynucené, odsun nežádoucího obyvatelstva musí být zdůvodněn některou z vlastností, která jej činí nežádoucími.⁵³ Pro názornou ilustraci tvrzení, že čistka je součástí širšího kontinua odstraňování obyvatelstva připojujeme schéma (viz příloha 1).

Po druhé světové válce vzrostl počet všech typů čistek – etnické, rasové, třídní, náboženské aj. Čistky dělíme také na:

- čistky, které probíhaly během dekolonizace (vyhánění koloniálních pánů, př. Belgické Kongo)
- čistky, které byly důsledkem lokálních etnických čistek,

k oběma typům může docházet současně.⁵⁴

V první kapitole jsme vymezily teoretické pojmy konflikt, etnicita, genocida a dalších souvisejících termínů. Vycházeli jsme z odborných názorů především pana F. Tesaře, který se specializuje na problematiku etnických konfliktů. Dále R. Lemkina a A. Bell-Fialkoffa, o jejichž teorie se opíráme při definování genocidy a čistky. Na základě těchto definic v dalších kapitolách popisujeme a vysvětlujeme příčiny, průběh a důsledky vybraných konfliktů.

---

⁵³ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 11-14

⁵⁴ Tamtéž, s. 52

2 Politicko-geografická charakteristika

V této části práce nazvané politicko-geografická charakteristika států Rwandy, Burundi a Demokratické republiky Kongo uvádíme základní informace politické i demografické v geografickém kontextu. Popisujeme historické souvislosti, které se projeví na současné podobě států a také měly vliv na charakter jednotlivých konfliktů. Všechny tři státy spojuje belgická koloniální nadvláda a špatný stav země po získání nezávislosti. Zároveň dokumentujeme propojení těchto států v souvislosti s podmínkami vzniku, průběhu i důsledků nastalých konfliktů. Sledujeme, jak v historii vnitrostátní konflikty ovlivnily dění v sousedních státech. Příkladem může být zvýšení počtu obyvatel v DRK, Burundi a Ugandě vlivem uprchlické vlny obyvatel z Rwandy během genocidního konfliktu v roce 1994. Nebo masakry konžských obyvatel přisuzované rwandským uprchlíkům v DRK z roku 2005 v Jižním Kivu.

2.1 Rwanda

Rwandská republika je vnitrozemský stát ve východní Africe, který se řadí svou rozlohou 26 338 km² k nejmenším africkým státům. Podle zdrojů OSN z roku 2016 má s 11,8 miliony obyvatel jednu z nejvyšších hodnot hustoty zalidnění na africkém kontinentu, a to 481 obyv. na km².⁵⁵ Právě vysoká hustota obyvatelstva se řadí k faktorům, které negativně ovlivnili konflikty ve Rwandě.

Hlavním městem je Kigali (1 257 tisíc obyvatel). Rwanda sousedí se státy Uganda (172 km), Tanzánie (222 km), Burundi (315 km) a Demokratická republika Kongo (221 km). Rwandská republika se administrativně člení na 5 provincií – Severní provincie, Východní provincie, Západní provincie, Jižní provincie a provincie Kigali, které je zároveň hlavním městem Rwandského státu. Provincie jsou dále rozděleny do 30 distriktů⁵⁶, viz příloha č. 1.

Rwanda má tři oficiální úřední jazyky: kinyarwanda, francouzština a angličtina.

Národnostní složení Rwandského obyvatelstva tvoří nejpočetnější etnikum Hutu (Bahutu), 84%, dále Tutsi (Batutsi) 15% a Twa (Batwa) 1%. Všechna tři etnika se cítí být Rwandany (Banyarwanda). Podle ústavy z roku 1991 je Rwanda pluralitní stát, přesto nepřátelské vztahy

---

⁵⁵ UNdata: country profile Rwanda. UNdata [online]. © 2017 [cit. 10. 02. 2017]. Dostupné z WWW: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Rwanda>

⁵⁶ The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 10. 02. 2017].

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

mezi etniky přetrvávají. Nejrozšířenějším náboženstvím je ve Rwandě katolické křesťanství 49,5%, následované protestantstvím 39,4%, islám vyznává 1,8%.⁵⁷

2.1.1 Historie Rwandy – doba předkoloniální

Historie Rwandy se začíná psát příchodem prvních Hutuů do oblasti Velkých jezer. Zde se střetli s původním obyvatelstvem Twa (pygmejové živící se lovem a sběrem), podle Záhořika v 5. - 11. století. Následně asi kolem roku 1300 přišli na toto území Tutsiové. Hutuové se živili zemědělstvím a sběrem, na rozdíl od Tutsiů, kteří se živili pastevečtím.⁵⁸ V. Baar spolu s P. Onderkou však tvrdí, že k příchodu Tutsiů došlo až v 16. století, kdy si podmanili kmen Hutuů, přijali jejich jazyk a stali se vládnoucí vrstvou.⁵⁹ Výsledkem postupného zavádění monarchistického systému byla dynastie Banyiginya. Jednalo se o spojení tutsijského knížectví Východu a hutuského knížectví Západu, zároveň existovaly i autonomní skupiny Hutuů.⁶⁰ Zastáncem teorie dlouhodobého osídlování a komplexního vývoje je J. Vansina, který tvrdí, že jakákoliv datace tohoto období je nemožná.⁶¹ Hlavní rozdíl mezi Hutu a Tutsi spočíval především ve způsobu obživy a stavu nadřazenosti a podřízenosti, který vyplýval z nastavení společnosti. Tutsiové představovali vyšší vrstvu, ze které byl volen vládce. Tutsiové ve své nadřazené pozici zapůjčovali dobytek svým poddaným Hutuům. Na oplátku požadovali část úrody a produkce ze stáda. P. Onderka uvádí, že nebyly zcela ojedinělé případy zchudlých Tutsiů, kteří se věnovali zemědělství a zbohatlých Hutuů. Tento klientelistický vztah se nazýval ubuhake, dohoda mezi patronem a klientem/vazalem však byla dobrovolná. Později byla zneužita za dob belgické nadvlády.⁶² Z toho vyplývá, že společnost byla založena na rodových vazbách a velikosti vlastnictví dobytka a půdy. Svázanost s etnickou identitou se začala projevovat až v době koloniální.

Před příchodem evropských kolonialistů, do roku 1884, byla Rwanda i Burundi geograficky poměrně izolované území, které si žilo vlastním životem až do konce 19. století.⁶³

---

⁵⁷ The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 10. 02. 2017].

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

⁵⁸ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 224

⁵⁹ BAAR, Vladimír.: *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002, s. 307

⁶⁰ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 273

⁶¹ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 19

⁶² ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 22

⁶³ Tamtéž, s. 5-7

2.1.2 Historie Rwandy – doba koloniální

Éra kolonialismu je ohraničena lety 1884-1916. Z toho důvodu, že mezi lety 1884-1885 probíhala mezi hlavními mocnostmi Berlínská konference o rozdělení Afriky. První si území Rwandy podmanilo Německo. Roku 1890 se Rwanda i Burundi stali součástí Německé východní Afriky, tehdy pojmenované Ruanda-Urundi. Po první světové válce ji ovládla Belgie až do získání nezávislosti (1916-1962).⁶⁴ „*Existence monarchistických struktur v Ruandě-Urundi povzbudila koloniální režimy k zavedení systému nepřímé vlády, který stávající mocenskou soustavu bezprecedentně zpevnil*“⁶⁵. Belgie, která dostala Ruandu-Urundi do správy od Společnosti národů (1919) pokračovala v nepřímé vládě a dokončila centralizační proces, s odsunutím Hutuů na okraj společnosti. Hutuům byl zamezen přístup ke vzdělání, politickým i úředním postům. Belgičané ponechali v čele státu jako hlavní autoritu sultána (mwamiho) a část tutsijské aristokracie. Systém náčelnictví a podnáčelnictví zavedený kolonizátory kopíroval bývalý systém správních oblastí království. V letech 1926-1931 byly zavedeny nucené práce a diskriminace Hutuů se stupňovala, až bylo v roce 1959 ve funkci ze 45 náčelníků 43 tutsijských a stejně tak z 559 podnáčelníků bylo 549 Tutsiů.⁶⁶

Důležitou roli hrála v koloniální době také církve, která dohlížela na školství, morálku, osvětu ve státě a brzy se stala politickou silou v zemi. Sledovala a pomohla dosadit na trůn Musingu, který byl v roce 1931 sesazen, protože nejednal v souladu s koloniální vládou a představou církve. V roce 1946 se stal králem vzorný křesťan Mutara III., ten se ovšem po desetiletí své vlády od církve a koloniální správy odvrací právě v době, kdy se v Africe začínají projevovat dekolonizační snahy.

Dekolonizace probíhala v Africe přibližně od roku 1956 do roku 1964, kdy získala nezávislost většina tehdejších kolonií. Za nejvýraznější a v širokém povědomí nejznámější je rok 1960, tzv. rok Afriky – osamostatnilo se 17 zemí.⁶⁷

Roku 1957 Hutuové vydali tzv. „*Hutuský manifest – oficiální název Zpráva o sociálním aspektu rasového domorodého problému ve Rwandě*“.⁶⁸ Tento pseudorasový problém mezi Hutuy a Tutsii byl zapříčiněn existencí tzv. hamitského mýtu, ten má kořeny

---

⁶⁴ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 5-7

⁶⁵ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 206

⁶⁶ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 37

⁶⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 92

⁶⁸ Tamtéž, s. 92

v době příchodu prvních misionářů, kteří získali roli prvních etnologů ve Rwandě. Ti mylně vyvodili z existence dvou společenských tříd, kde se uplatňovala endogamie, výskyt specifického fenotypu. Na jeho základě označili Tutsie za vyšší rasu tzv. hamitskou. Kvůli jejich údajné podobnosti s Evropany a Hutuy za nižší bantuskou rasu. Skupina Twaů byla opomíjena a stavěna na nejnižší společenskou úroveň.⁶⁹ Hamité měli být potomky v Bibli prokletého Cháma a byli považováni za praotce černochoů. Tato verze byla přeformulována, aby byl zachován model nadvlády bílé rasy. Gobineau vymyslel „*vpád kavkazské rasy z Mezopotámie do Afriky*“ a z Hamitů učinil „*africké árijce*“.⁷⁰ Všechna tři etnika se podle tehdejších cestovatelů ve větší či menší míře od sebe lišila také fyzicky – etnikum Twa je výrazně menšího vzrůstu, Hutu se na rozdíl od Tutsiů vyznačují silnější postavou, širšímnosem a tmavší barvou kůže.⁷¹ Tento fakt byl později předkládán jako důkaz pravdivosti účelové rasové teorie, která vedla k rozdělení všech tří etnik a zdůvodnění nadřazenosti jednoho etnika nad druhým v koloniální éře. V. Onderka zdůrazňuje, že rozlišení na tři etnika existovalo i v době předkoloniální nikoliv však jako neměnné a stálé zařazení do sociální skupiny, posunuté do politické roviny, které mělo šířit v době belgického kolonialismu ideologii tutsijské aristokracie.⁷²

„*Koncem 50. let 20. století dochází ve Rwandě k novému zvratu v pojetí etnických pozic, který mění poměr politických sil. Historie, falšovaná původně z rasistického hlediska, je nyní falšována ze sociálního zorného úhlu.*“⁷³ K odlišení jednotlivých etnik začali Belgičtí kolonialisté užívat tzv. identity card, kterou povinně obdržel každý občan a na jejím základě byl zařazen do etnické skupiny podle fyzických znaků a vlastnictví dobytka. Podmínkou k tomu stát se Tutsiem bylo 10 a více kusů dobytka.⁷⁴ Toto znevýhodňování jednoho etnika nad druhým se neseťkalo s pochopením ze strany OSN, která požadovala větší zrovnoprávnění obyvatel.⁷⁵

Během dekolonizačního procesu probíhal ve Rwandě politický boj mezi Hutuy, kteří se snažili zavést demokratickou republiku a Tutsii, kteří chtěli zachovat monarchii. V roce

---

⁶⁹ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 11

⁷⁰ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 275

⁷¹ Human Rights Watch. 1999. *Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda*. Dostupné z WWW: <http://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/index.htm#TopOfPage>

⁷² ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 11-12

⁷³ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 275

⁷⁴ Official Website of The Republic of Rwanda, 2008

⁷⁵ Human Rights Watch. 1999. *Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda*. Dostupné z WWW: <http://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/index.htm#TopOfPage>

1959 umřel tutsijský král Mutara III. a na jeho místo nastoupil Kigeli V. (nevlastní bratr Mutary III.). Rwandská národní unie (UNAR, Union Nationale Rwandaise), která otevřeně bojovala za vyhlášení nezávislosti, byla tvořena Tutsii. V opozici k ní stála strana Parmehutu (Strana za změnu a hutuskou emancipaci, Part idu mouvement de l'émancipation hutu). Strana Parmehutu v čele s Grégoire Kayibandou, usilovala o emancipaci Hutuů s plnou podporou církve. Belgičané se společně s církví snažili o změnu politiky podporou Hutuů, protože cítili reálné nebezpečí ze strany Tutsiů ve vyhlášení samostatného státu nezávislého na Belgii. V listopadu 1959 se odehrála hutuská rolnická revoluce, během níž přišlo o život na tisíce Tutsiů, čímž byla ukončena jejich nadvláda. „*Belgická správa místo, aby zachovala neutralitu a zůstala pasivní, se stala první instancí v legitimizování hutuské nadvlády*“.⁷⁶ K vyhlášení republiky došlo 1. července 1962.⁷⁷

2.1.3 Historie Rwandy – doba postkoloniální

Postkoloniální období (tedy po roce 1962) bylo ovlivněno děním v okolních státech, především v Demokratické republice Kongo, Ugandě, Burundi a jiných zemích.⁷⁸

V roce 1962 po zásahu OSN se naplno projevilo pochybení Belgické koloniální správy při znevýhodňování Hutuů. Vyhlášení nezávislosti nastalo prostřednictvím převratu hutuskou politickou reprezentací, kdy došlo k ukončení tutsijské monarchie a poté vyhlášení republiky.⁷⁹ Období po vyhlášení nezávislosti bohužel zahrnuje množství násilností a pogromů na Tutsiích a umírněných Hutuech. Nejčastějším odhadem je 800 tisíc obětí, které zemřely po útoku mačetou nebo jinou zbraní předkoloniálního typu. Tyto krvavé střety vedly k útlaku 120-135 tisíc obyvatel do sousedních zemí především Burundi, Ugandy a DRK. Na jedné straně stály hutuské milice v čele s Interhamwe, na druhé straně se zformovala Rwandská vlastenecká fronta (1987).

Ve volbách zvítězila strana Parmehutu a prvním prezidentem byl zvolen naoko zbožný Grégoire Kayibanda (1961-1973), působící skromně jako vhodný kandidát. Opak je však pravdou, v jediné povolené straně vládlo napětí, přísný režim se však postupem času začal hroutit. Uprchlíci se zorganizovali do skupin pod vedením Françoise Rubeky a vedli guerillovou válku mezi lety 1963 - 1966, proti hutuské vládě ve snaze získat moc, kterou

---

⁷⁶ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 12

⁷⁷ Tamtéž, s. 12, 37

⁷⁸ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 5-7

⁷⁹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 332

ztratili ve volbách. Výpady vzbouřenců zpět do Rwandy byly špatně organizované a neměly valný úspěch, nesouhlas s touto taktikou dali najevo i zástupci Rwandské národní unie, kteří reprezentovali svou stranu v Národním shromáždění. Roku 1963 nařídila rwandská vláda zavraždění více než 10 tisíc Tutsiů jako reakci na útoky vzbouřenců z Burundi. Tutsijští uprchlíci nepřestali podnikat odvetné útoky ze sousedních zemí, ale nebyli úspěšní a pouze dávali hutuskému režimu záminku k dalším represím na Tutsijském obyvatelstvu ve Rwandě. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, na základě svého průzkumu, uvádí, že v 80. letech 20. století uteklo ze Rwandy asi 480 tisíc lidí. Z toho asi polovina Tutsiů (280 tisíc) uprchla do Burundi, 80 tisíc do Ugandy, 80 tisíc do Zairu (nyní DRK) a do Tanzánie kolem 30 tisíc.⁸⁰ Kayibanda se snažil znovu obnovit svou moc obrácením hněvu nespokojených občanů s režimem na Tutsie pomocí restriktivních opatření. Zaměřil se na mladé nezaměstnané intelektuály z řad Hutuů. Proti-Tutsijská kampaň vyvolala vlnu nepokojů, kterou zneužil velitel Národní gardy Juvénal Habyarimana, představitel Hutuů ze severu země, aby roku 1973 Grégoire Kayibandu svrhnul.⁸¹ Habyarimana „*institucionalizoval etnickou diskriminaci způsobem politiky zvaný etnická a regionální vyváženost*“⁸² a v roce 1975 zavedl vládu jedné strany – Národní revoluční hnutí za rozvoj (MRND, Mouvement révolutionnaire national pour le développement). J. Habyarimana si navenek zachovával tvář křesťanského intelektuála, doopravdy se však obohacoval svou korupční politikou a nechával volnou ruku své ženě Agathe, která zavedla přísnou vězeňskou správu a vládla pomocí strachu. Také vytvořila skupinu Akazu jejíž členové obchodovali s drogami, zbraněmi a prostitutí.

Politická a sociální omezení Tutsiů (kteří našli podporu v Ugandě), spolu s čistkami spáchanými na tomto etniku vedly k založení Rwandské vlastenecké fronty (RPF, Rwandan Patriotic Front). Ta se zformovala v roce 1987 z rwandských uprchlíků. Jejím cílem bylo zavedení demokracie a vrácení Tutsijských uprchlíků zpět do vlasti. RPF podnikla říjnu 1990 útok z Ugandy do Rwandy v počtu kolem 7 tisíc bojovníků. Tato akce je považována za počátek militarizace rwandské společnosti, protože jako reakce na útok se počet vojáků Národní rwandské armády zvýšil za jediný rok z 5 tisíc na 24 tisíc a nově se také organizovaly lokální milice. Tyto milice zakládaly vládnoucí strana MRND a nově vzniklá strana koalice na obranu republiky (CDR, Coalition pour la defense de la république). Po tvrdých bojích se

---

⁸⁰ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 38

⁸¹ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 280

⁸² ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 14

zapojila do sporu Organizace africké jednoty, která žádala po rwandské vládě ukončení sporu mírovou cestou a vyjednávala s RPF. Rada bezpečnosti OSN se také zapojila do vyřešení konfliktu skrze ustanovení Pozorovatelské mise Uganda-Rwanda (UNOMUR, United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda), jejím hlavním cílem bylo střežit hranice Rwandy. Na podporu humanitární pomoci a rychlejšího průběhu ustanovení míru, vytvořilo OSN tzv. Pomocnou misi OSN pro Rwandu (UNAMIR, United Nations Assistance Mission for Rwanda).⁸³ Po mnoha politických jednáních se začala situace pozvolna měnit. Prezident Habyarimana byl nucen v roce 1991 povolit pluralitu politických stran a v roce 1993 podepsal s RPF Mírovou dohodu z Arushi (Tanzánie), kde souhlasil s příchodem mezinárodních sil prostřednictvím Mise OSN na pomoc Rwandě (UNAMIR).⁸⁴ Tato dohoda však byla respektována jen zdánlivě, prezident Habyarimana ve svém dvojjazyčném projevu (francouzština, kinyarwanda) vystupoval jako zastánce míru a zároveň v rodném jazyce odsuzoval dohody a přirovnával je ke kusu papíru.⁸⁵

Mezitím v květnu 1992 Ústřední výbor MRND, pod dohledem prezidentovi manželky Agathe Kazinga, založil lidové milice Interahamwe s jediným účelem – zničit vnitřního nepřítele. Mobilizaci milic proti Tutsiům odstartovalo rádiové vysílání stanice Tisíc pahorků.⁸⁶

Posléze na jaře 1994 se konal summit v Dar es Salaamu za účasti prezidentů Rwandy a Burundi – Juvénal Habyarimana, Cyprien Ntaryamira. Společně rozhodli o vytvoření přechodné vlády, dohoda ale měla pouze krátké trvání. Téhož dne večer nad letištěm v Kigali došlo k sestřelení letadla s oběma prezidenty při jejich cestě domů. Přestože podle A. Bell-Fialkoffa nebylo vedeno žádné vyšetřování, byla z atentátu obviněna Rwandská vlastenecká fronta. Pravděpodobnější verzí se však nyní jeví útok extrémistických frakcí Hutuů.⁸⁷ V bezprostřední reakci na smrt prezidenta, jednotky Interahamwe vytvořily zátarasy na silnicích a prohledávali domy za účelem oddělení a zavraždění Tutsiů spolu s umírněnými Hutuy.⁸⁸ Mezi první oběti patřili tutsijsí intelektuálové a představitelé hutuské politické

---

⁸³ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnáčné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 14-15, 39-40

⁸⁴ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 280

⁸⁵ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnáčné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 14-15, 39-40

⁸⁶ Tamtéž, 14-15, 39-40

⁸⁷ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 201

⁸⁸ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnáčné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 41

opozice, kteří byli zabíjeni na základě předem připravených seznamů. Stejně byla zavražděna ministerská předsedkyně Agatha Uwilingiyimanaová spolu s belgickými vojáky z mise UNAMIR, kteří ji měli chránit. Poté začali vraždit všechny Tutsije bez rozdílu, podle odhadů bylo zabito 200-500 000 lidí a uteklo kolem milionu uprchlíků. Když začalo milicím Interahamwe hrozit dopadení, utekli někteří členové do uprchlických táborů v Zairu a Tanzánii, kde předstírali, že jsou oběťmi. RPF se během genocidy (červen a červenec 1994) snažila obsadit Rwandu směrem od východu a zatlačit vládní jednotky na západ. Vláda mezitím nutila k vystěhování hutuské obyvatelstvo do sousedního Zairu, čímž způsobila humanitární katastrofu v podobě migrace více než milionu lidí. Přes celosvětové pohoršení ze situace ve Rwandě na pomoc přišli pouze jednotky Francie. Těchto 2 500 vojáků zřídilo zónu bezpečí pro uprchlíky a obyvatelstvo na jihozápadě Rwandy skrze dvouměsíční mandát přidělený OSN. Po skončení mandátu vojáci odjeli a nahradili je vojáci z mise UNAMIR II.⁸⁹ Hutuští extrémisté byli zbaveni moci tutsijskými emigranty pod vedením RPF. Do sousedních zemí uprchly dva miliony lidí, většinou Hutuů.⁹⁰

Na základě dohody opozičních stran byl zvolen ministerským předsedou umírněný Hutu Faustin Twagiramungua a byla sestavena nová vláda.⁹¹

Dne 6. dubna 1994 vyvrcholila nenávist mezi „odlišnými částmi dvojčlenného národního společenství“ do podoby genocidy. Státisíce uprchlíků utíkajících před násilím způsobily vznik dalších násilných konfliktů v sousedním Zairu (dnes Demokratická republika Kongo). V té době již bylo zřejmé, že autokratická vláda prezidenta Mobutua je u konce, později v DRK došlo k válce šesti afrických států.⁹² Po skončení genocidy v roce 1994 stála na pomyslné straně vítězů RPF a o život se začali bát Hutuové, kteří začali prchat ze země.⁹³

„Po náležitém zvážení viny a potrestání odpovědných politických a vojenských činitelů byl v listopadu 1994 v tanzanijské Arushe zřízen Mezinárodní tribunál pro zločiny ve Rwandě (ICTR, International Criminal Tribunal for Rwanda), jeho morální autoritu a činnost však oslabuje zejména neúměrná délka procesních řízení.“⁹⁴

---

⁸⁹ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 281-282

⁹⁰ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 201

⁹¹ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 282

⁹² ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojznačné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 5

⁹³ Tamtéž, s. 7, 37

⁹⁴ Tamtéž, s. 7

2.2 Burundi

Burundi, oficiálně Burundská republika je stát, který se nachází ve východní části vnitrozemí Afrického kontinentu. Stejně jako Rwanda patří k menším africkým státům. Má rozlohu 27 834 km² a 11,5 milionu obyvatel podle dat OSN z roku 2016. Podobně jako její soused Rwanda má nejvyšší hodnoty hustoty zalidnění v Africe – 449,9 obyv./km².⁹⁵

Bujumbura je hlavním městem se 751 000 obyvateli. Burundi sdílí státní hranice s Demokratickou republikou Kongo (236 km), Rwandou (315 km) a Tanzánií (589 km).

Úředním jazykem je zde kirundy a francouzština.

Obyvatelstvo této země je rozděleno do tří etnických skupin Hutuové 85%, Tutsiové 14% a Pygmejové 1%. Především mezi etniky Hutu a Tutsi neustále panuje napětí, které vedlo v dějinách Burundi k mnoha etnickým konfliktům a občanským válkám.

Co se týká náboženského vyznání, tak převažuje katolické křesťanství 62,1 %, protestantské vyznání 23,9 % a muslimské 2,5 %.⁹⁶

2.2.1 Historie Burundi – doba předkoloniální

Dějiny Burundi jsou úzce spjaty s historií Rwandy. Pygmejové Twa obývali především lesy. Na úrodném jihu země se usadili zemědělští Hutuové, později společně s kočovnými pastevci a válečníky Tutsi.⁹⁷ Stejně jako ve Rwandě tak i v Burundi se obyvatelstvo živilo čtyřmi způsoby – lovem, sběračstvím, zemědělstvím a pastevectvím.⁹⁸ V době předkoloniální se dějiny Rwandy a Burundi překrývají a mísí. Hutuové přicházeli ze severu od 7. - 10. století našeho letopočtu a tvořili většinu v obou zemích. Příchod Tutsiů Bell-Fialkoff popisuje ve dvou vlnách, ve 13. a pak 15. - 16. století. Spojuje Tutsie s podmaněním Hutuů a zakládáním feudálních mikrostátů, kde se stali vládnoucí vrstvou. Z důvodu nevelkého množství archeologických nálezů a písemností, toho o historii těchto etnik mnoho nevíme. V Burundi vzniká v 16. století ze soupeřících knížectví monarchistický stát, který je základním kamenem národní identity. Král mwami byl strážcem rovnováhy přírodních i společenských jevů a sporů, v rozhodování mu pomáhali členové hutuských i tutsijských rodů dosazených do významných dvorních i náboženských funkcí.

---

⁹⁵ UNdata | country profile | Burundi. UNdata [online]. Copyright © 2017 [cit. 16. 03. 2017]. Dostupné z WWW: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Burundi>

⁹⁶ The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 10. 03. 2017].

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

⁹⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 9

⁹⁸ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 8

V polygamním svazku měl král 5 až 6 manželek z vybraných urozených rodin pasteveckých Tutsiů. Později se panovník oprostil „náboženského i rodového poručnictví. *Ntare, praotec dynastie, sjednotil politické síly*“.⁹⁹

Pro Evropu Rwandu i Burundi objevil, v roce 1858 britský cestovatel Livingstone, po něm roku 1879 přišli misionáři. Je důležité zmínit, že v předkoloniální éře nepovažovali Hutuové ani Tutsiové svou etnickou příslušnost za základ nějaké identity. „*Mezi Hutuy a Tutsii neexistovaly přehradý a dualita chovatelů a pěstitelů neměla žádný vztah k nejrůznějším podobám otroctví*“.¹⁰⁰ Z těchto vztahů vystoupil nový tutsijský rod panovníků Baganwaů, někteří jeho členové byly Hutové.¹⁰¹

2.2.2 Historie Burundi – doba koloniální

Oblast dnešní Burundi byla společně s Rwandou v roce 1884-85 součástí Německé východní Afriky jako Ruanda-Urundi. V průběhu první světové války byla německá kolonie okupována Spojenci a v roce 1923 předána Společností národů jako mandátní území Belgii. Ruanda-Urundi byla v roce 1925 administrativně připojena ke Kongu.¹⁰² „*Německá kolonizace byla pocíťována jako násilí a mandát svěřený po skončení první světové války Belgii jako úleva a osvobození*“.¹⁰³ Koloniální správa ponechala na trůnu panovníka, ale zároveň vytvořila funkci poručníka v podobě rezidenta, jak pro Rwandu, tak Burundi.¹⁰⁴ Belgičané zvýhodňovali královský rod Baganwaů a Tutsie (stejně jako ve Rwandě). Hutuové se tak stali podřadným obyvatelstvem, ještě hůře na tom bylo etnikum Twa, kterým opovrhovali všichni. Belgická koloniální správa vykořisťovala, v důsledku ekonomické krize 30. let, stále více své kolonie. Tím přispívala k rostoucímu napětí v zemi. Na základě hamitské teze došlo v Burundi, podobně jako ve Rwandě, k propojení historicky daných společenských rozdílů s novými rasovými a rasistickými názory.¹⁰⁵

2.2.3 Historie Burundi – doba postkoloniální

Burundi získalo nezávislost 1. Července 1962 jako království v čele s tutsijským králem. Ve volbách zvítězila Národní strana, která usilovala o soužití Tutsiů s Hutuy. V říjnu 1965 byl současný král sesazen a nahradil jej korunní princ. Ani ten se však ve své funkci

---

⁹⁹ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 273

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 273

¹⁰¹ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 271-274

¹⁰² BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 197

¹⁰³ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 274

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 274

¹⁰⁵ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 275

neudržel. Byl svržen ministerským předsedou Michele Micomberem a skupinou tutsijských důstojníků v roce 1966. Tento puč vedl ke svržení monarchie, avšak Tutsiové o nadvládu ani kontrolu armády nepřišli, přestože došlo k rozdělení vládních funkcí mezi Tutsie a Hutuy. Mezi lety 1965-1972 se situace v Burundi stále zhoršovala. Tutsiové se obávali ztráty moci a to vedlo k odsouzení některých hutuských politiků ze spiknutí proti režimu. Hutuský puč z roku 1965 a násilí spáchané na tutsijských rolnících způsobili v Burundi bratrovražednou katastrofu. „*Represe přerostla v uchopení moci Tutsii. V roce 1971 se k moci dostala skupina Tutsiů z jihu, která jako policie páchala masakry na svých odpůrcích. 29. dubna povstalo 10 tisíc Hutuů podporovaných Konžany*“¹⁰⁶, kteří vraždili a mržčili Tutsie a umírněné Hutuy na jihu země. V reakci na toto povstání došlo k tvrdým represím ze strany armády a milicí revoluční mládeže. Micombere měl podporu zairského prezidenta Mobutua, který mu nabídl leteckou podporu a tanzánský prezident Nyerere poskytl lehké zbraně. Vraždění byli všichni buď jen částečně vzdělaní Hutuové – studenti, učitelé, kněží, vojenští hodnostáři, lékaři, majitelé obchodů. Ušetřeni nebyli ani někteří Tutsiové, kteří nesouhlasili s režimem.¹⁰⁷ „*Během čtyř měsíců bylo povražděno 80 až 100 tisíc lidí, tedy 3 % tehdejšího obyvatelstva Burundi, 200 000 Hutuů uprchlo do Rwandy, Tanzánie a Zairu.*“¹⁰⁸ Vláda v Burundi vinila Hutuy, že se pokusili o genocidu Tutsiů v tzv. Bílé knize z června 1972. Ternon však ve své knize říká, že tato oficiální verze byla všemi cizími zdroji označena za lživou. Byly shromážděny důkazy o tom, že vláda věděla o budoucím propuknutí masakrů na jihu země, ale nic na obranu obyvatel nečinila. Získala tak ospravedlnění pro odvetné násilí proti odpůrcům tutsijské vládnoucí vrstvy. Je zřejmé, že masakr genocidního charakteru byl založen na etnickém principu a byl zaměřen na politické elity. Ternon se s Bell-Fialkoffem shoduje, že tato situace nebyla nikdy prošetřena mezinárodními orgány, jediný kdo Burundi odsoudil za genocidu a pohrozil zastavením hospodářské pomoci, byla Belgie.¹⁰⁹ Další puče se uskutečnily v letech 1976, kdy Micomberův režim svrhnul Jean-Baptiste Bagaza ze strany UPRONA. Ten po svém nástupu odstartoval diskriminační politiku vůči Hutuům, když je vyloučil z účasti v armádě a ve veřejných úřadech. Roku 1987 proběhl další převrat a k moci se dostal Pierre Buyoya, který se snažil o znovunalezení rovnováhy mezi Hutuy a Tutsii pomocí znovuootevření přístupu Hutuů do vlády a dalších úřadů. V reakci na celosvětovou změnu politiky vytvořil v roce 1991 demokratičtější ústavu.¹¹⁰ K etnickým konfliktům došlo

¹⁰⁶ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 277

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 276-277

¹⁰⁸ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 277

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 278

¹¹⁰ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 453.

1969, 1972, 1988, 1993, 1995. Násilný střet mladých Hutuů, kteří napadali Tutsie v srpnu 1988, vznikl jako reakce na nepodloženou zprávu o plánovaném útoku Tutsiů na Hutuy. Vojenské složky Burundi (tvořili je hlavně Tutsiové) na oplátku zabíjely Hutuy. Etnický konflikt si vyžádal 20 tisíc mrtvých za týden. Do Rwandy uteklo 50 tisíc Hutuů.¹¹¹ Konflikt rozdělil moc mezi obě etnika, hutuský ministerský předseda se spolu s vládou snažil o zrušení vzájemné diskriminace mezi etniky. Vláda však bojovala s nedůvěrou radikálních skupin, které se nevzdávaly násilného jednání. V Burundi byl zaveden systém více stran (březen 1992) následovaný svobodnými volbami v červnu 1993, kdy byl zvolen hutuský prezident Melchior Ndadaye.¹¹² První otevřené volby vyhrála hutuská FRODEBU (Fronta za demokracii v Burundi), která ukončila dlouholetou vládu Tutsiů a jejich Svazu pro národní pokrok (UPRONA).¹¹³ V říjnu 1993 proběhl neúspěšný převrat během, kterého byl zavražděn prezident a šest představitelů vlády. Tutsijští důstojníci, kteří stáli v čele převratu, uprchli do Zairu. Týdenní etnická čistka, kterou zahájil Svobodný rozhlas tisíce pahorků, se stala masakrem, během něhož zemřelo 50 až 100 tisíc Tutsiů, a také Hutuů, kteří nebyli členy Burundské demokratické fronty. V zahraničních médiích byl tento masakr burundského obyvatelstva přehlížen. Pozornost byla upřena na nevydařený puč, namísto masového, plánovaného genocidního masakru. Do funkce prezidenta byl jmenován Burundi Cyprien Ntaryamira, hutuského původu ze strany FRODEBU. Ten v dubnu 1994 zahynul při sestřelení vládního letadla spolu s Rwandským prezidentem Habyarimanou po návratu z jednání v Tanzánii.¹¹⁴ „Koncem roku 1996 zahájila armáda (převážně tutsijská) přesídlování hutuského obyvatelstva (více než 500 tisíc osob) do opevněných, přeskupovacích táborů, zřízených na územích, kde bylo napětí mezi oběma etniky největší, údajně v zájmu ochrany Hutuů proti guerille.“¹¹⁵ V červenci 1996 se pomocí převratu k moci znovu dostal tutsijský Pierre Buyoya.¹¹⁶

Etnické napětí mezi bývalou vládnoucí vrstvou Tutsiů a většinovými Hutuy prohlubovalo politickou nestabilitu. Navíc se vlivem populačního růstu a bojům

---

¹¹¹ SKOKAN, Ladislav: *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007, s. 27

¹¹² TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 279

¹¹³ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 453.

¹¹⁴ TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997, s. 280

¹¹⁵ SKOKAN, Ladislav: *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007, s. 27

¹¹⁶ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 454

o ekonomické zdroje staly násilnosti a etnické konflikty každodenní zkušeností.¹¹⁷ „Dohody z Arushi z roku 2000 měly ukončit už 7 let trvající občanskou válku doprovázenou genocidou, konflikt si zatím vyžádal asi 300 tisíc mrtvých a přes půl milionu migrantů.“¹¹⁸

V roce 2003 žilo 1,1 milionu Burund'anů v DRK, 530 tisíc v Tanzánii, 480 tisíc v Ugandě a 280 tisíc ve Rwandě. Co se týká uprchlíků z Rwandy, tak v sousední DRK žilo asi 3 miliony lidí, v Ugandě 900 tisíc, v Burundi 120 tisíc a v Tanzánii 40 tisíc.¹¹⁹

2.3 Demokratická republika Kongo

Druhý největší africký stát, Demokratická republika Kongo s rozlohou 2 344 858 km², leží ve střední Africe a má 79 723 tisíc obyvatel. V Kongu se soustřeďuje více než polovina obyvatel centrálního regionu, hustota obyvatelstva je 35,2 obyv./km².¹²⁰

Kinshasa je hlavním městem republiky s počtem 11 587 000 obyvatel. Demokratická republika Kongo má společné hranice s Angolou (2 646 km), Republikou Kongo (1 229 km), Středoafričskou republikou (1 747 km), Burundi (236 km), Rwandou (221 km), Jižním Súdánem (714 km), Ugandou (877 km), Zambíí (2 332 km) a Tanzánií (479 km). Právě sdílení hranic s Rwandou a Burundi mělo za následek některé z konfliktů, které se v Kongu odehrály - viz mapová příloha č. 3.

Úředním jazykem je francouzština, ale hovoří se zde také jazykem lingala, kingwana, kikongo, tshiluba.

Kongo je etnicky velice heterogenní stát, žije zde přes 250 etnických skupin. Většinu tvoří bantuské národy. Mezi nejpočetnější patří kmeny Luba 18 %, Kongo 16 %, Mongo 13 %.

Náboženské vyznání tvoří v DRK 50 % katoličtí křesťané, 20 % protestanti, 10% muslimové a sekty spolu s dalšími menšinovými náboženstvími tvoří 10 %. Nejznámější je sekta Kimbanguisté.¹²¹

Země patří mezi chudé a nejméně rozvinuté státy Afriky, a to i přes obrovské zásoby nerostného bohatství, které by při efektivním využití mohly přinést zemi prosperitu. Zatím

¹¹⁷ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 197-199

¹¹⁸ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 534

¹¹⁹ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 196

¹²⁰ UNdata | country profile | Democratic Republic of the Congo. UNdata [online]. Copyright © 2017 [cit. 16. 03. 2017]. Dostupné

z WWW: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Democratic%20Republic%20of%20the%20Congo>

¹²¹ The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 11. 03. 2017].

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>

jsou nerostné suroviny, jako je koltan, zlato, diamanty a ropa, zdrojem neustávajících konfliktů. Ke zlepšení celkové životní úrovně obyvatel by v budoucnosti mohl sloužit zatím nevyužitý hydroenergetický potenciál země.¹²²

2.3.1 Historie Demokratické republiky Kongo – doba předkoloniální

Přes nedostatek písemných památek se na základě archeologických průzkumů usuzuje, že území Konga bylo osídleno již v době kamenné. Původní obyvatelé jsou pygmejové, kteří se zabývali lovem a sběrem. Časem se k nim připojují bantuské kmeny živící se lovem a zemědělstvím. Tyto kmeny zpracovávaly železo a vyráběli nástroje. „*Nejstarším státním útvarem byl kubský stát, avšak největšího rozmachu a vlivu dosáhla později konžská říše*“.¹²³ Státní zřízení bylo vedené urozenými rody, z nichž byli voleni králové. Následnictví se předávalo v ženské linii, až později byl zaveden patriarchát. Konžskou říši tvořilo šest států, které se odlišovaly kmenovým zřízením. Její další vývoj byl však zastaven v 15. století příchodem Portugalců.

Portugalské výpravy v oblasti Konga zakládaly osady při pobřeží, přivázely misionáře a snažily se místní obyvatele pokřesťanštit, což se jim dařilo jen částečně. Křesťanem se stal král Nzinga Nkuwu, ale obyčejní lidé se svých zvyků zřici nechtěli. Portugalští kupci měli zájem hlavně o obchod s otroky. 16. století se neslo v duchu rozvracení konžského státu ve prospěch Portugalců, kteří chtěli získat jeho území pro své účely. Roku 1648 po několika konžských povstáních se Portugalcům podařilo nad Konžany zvítězit. Z nastalé situace však Portugalsko nezískalo mnoho výhod, poněvadž samo ztratilo autonomii po připojení ke Španělsku. V 18. století došlo k úpadku konžské říše vlivem mezikmenových válek a oslabené území Konga snadno podleгло belgickým kolonizátorům.¹²⁴

2.3.2 Historie Demokratické republiky Kongo – doba koloniální

Objevování a podmaňování Konga začalo v 70. letech 19. století Sirem Henrym Mortonem Stanleym (nar. John Rowlands) z pověření belgického krále Leopolda II. Ten na trůn nastoupil roku 1865. V roce 1876 založil král Leopold soukromou Mezinárodní africkou společnost, která měla být mezinárodní vědeckou a filantropickou asociací. Stala se však

---

¹²² SKOKAN, Ladislav: *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007, s. 66

¹²³ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 34

¹²⁴ Tamtéž, s. 35-37

pouze nástrojem Leopolda k legálnímu ovládnutí oblasti Konga.¹²⁵ Sir H. M. Stanley v Kongu uzavíral za Leopolda II. klamavé smlouvy s místními náčelníky o ztrátě suverenity a záboru jejich území. Náčelníci si mysleli, že podepisují dohody o přátelství a vzájemné pomoci.¹²⁶ Na berlínské konferenci (1884-1885) byly tyto smlouvy uznány za platné a Leopold II. získal do svého vlastnictví 2,344 milionů km² území ve střední Africe. Toto území nazval Svobodný konžský stát (1885-1908).¹²⁷

Leopold II. se snažil maximálně využít velké množství přírodních zdrojů, zejména kaučuku, slonoviny, mědi, diamantů a zlata ke svému obohacení. K tomu využíval otrocké práce domorodců. Jejich úkolem bylo zajistit státním úředníkům určené množství kaučuku a slonoviny za státem stanovené ceny, dodat potraviny pro místní základny a k dispozici uvolnit 10 % svých mužů jako dělníky na plný úvazek.¹²⁸ Aby vše fungovalo, vznikla tzv. Veřejná moc (Force Publique, FP), což byla armáda, složená z 2 000 mužů pocházejících z afrických států mimo Kongo. Výjimku tvořilo 111 Konžanů. FP měla za úkol terorizovat místní obyvatelstvo. Nebylo výjimkou, že FP v rámci své náplně práce mučila, bičovala a znásilňovala domorodce. „*Force Publique během 90. let 19. století zdesetinásobily svůj počet zejména kvůli arabským válkám. Roku 1898 čítaly zhruba 20 tisíc mužů a disponovaly vojenským táborem v každé z provincií Konga.*“¹²⁹ Počet obyvatel výrazně poklesl vlivem rozsáhlého obchodu s otroky a nehumánním zacházením s místním obyvatelstvem. M. Simba uvádí, že Kongo přišlo kvůli obchodu s otroky o více než 6 milionů obyvatel.¹³⁰ Počet obětí během dohledu FP nad prací domorodců se odhadují na 5-15 milionů lidí. O krutém zacházení s místními domorodci se veřejnost dozvěděla prostřednictvím románu Josepha Conrada, *Srdce temnoty* (Heart of Darkness), který psal na základě vlastní zkušenosti. Následně bylo zahájeno vyšetřování, které zkoumalo pravdivost zprávy o situaci v Kongu od britského konzula Rogera Casementa. Casementova zpráva o vykořisťování v zemi byla

---

¹²⁵ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 70-71

¹²⁶ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 25

¹²⁷ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 71

¹²⁸ Tamtéž, s. 70-74

¹²⁹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 52-53

¹³⁰ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 38

potvrzena.¹³¹ Období Leopoldovi vlády je popisováno jako bezohledný útlak ze strany Evropanů, který vedl až k 50% úbytku obyvatelstva.¹³²

Kvůli nedostatku finančních prostředků a odhalení hrůzných praktik a vykořisťování na domorodcích, odstoupil Leopold II. 15. listopadu 1908 území Konga belgickému státu. Nezávislý konžský stát změnil název na Belgické Kongo (1908-1960). Belgická vláda a parlament neměli jasnou představu o řízení kolonie, jejich primární cíl byl vyrovnání koloniální rozpočet a později ekonomické výhody pro Belgii.¹³³ „*Dluh kolem 250 milionů franků byl přesunut z Leopolda na belgickou vládu, která jej obratem uložila ke splacení obyvatelstvu Konga.*“¹³⁴

Koloniální nadvláda udělala z rozvinutého a bohatého, hustě osídleného území jednu z nejzaostalejších kolonií v Africe. Území centralisticky řídila přímo belgická koloniální správa. „*Kolonie byla kontrolována koalicí státu, církve a obchodních kartelů, v nichž měl opět hlavní slovo stát.*“¹³⁵

V průběhu první světové války napadli Němci, ovládající Ruandu-Urundi, Belgické Kongo. Avšak díky anglo-belgické spolupráci byli odraženi. Výsledkem byla okupace Ruandy-Urundi belgickou armádou (1916-1919) a nakonec její začlenění do belgické koloniální správy.¹³⁶

I v meziválečné období docházelo ke konfliktům mezi domorodci a kolonizátory, hlavně se jednalo o protesty proti pracovním podmínkám v továrnách a koloniální administrativě. Častěji se objevovaly útoky i na konžské kolaboranty. Nejznámějším hnutím odporu bylo náboženské hnutí kimbanguistů, pojmenované podle Simona Kimbangua. Představitelům ostatních církví se však Kimbanguův rostoucí vliv nezamlouval. Proto byl v říjnu 1921 zajat a obviněn ze škodlivého působení na pracovní morálku Konžanů a nepřátelství k bělošské komunitě v Belgickém Kongu.¹³⁷

---

¹³¹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 74-76

¹³² ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 37

¹³³ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 70-71

¹³⁴ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian.: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 76

¹³⁵ SIMBA, M.: *Kongo: (Léopoldville)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 38

¹³⁶ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 79-81

¹³⁷ Tamtéž, s. 124-128

Belgické Kongo přispělo značnou měrou k vítězství Spojenců nad nacistickým Německem v Druhé světové válce. Strategickou výhodou poskytovala možnost rozsáhlé těžby nerostů a dalších surovin nutných k výrobě vojenského materiálu. Po skončení Druhé světové války došlo ve všech afrických státech k zásadním změnám. V Kongu se začaly rozvíjet snahy o emancipaci domorodého obyvatelstva a získání práva na sebeurčení.¹³⁸

V 50. letech 20. století se rýsují první kroky k založení svobodné konžské republiky. Její vznik byl provázen dlouhým obdobím nestability a občanských válek. Občanské války společně s absencí stabilní vlády ochromily rozvoj země a jejich důsledky se projevují až do současnosti.¹³⁹ První kdo veřejně přišel s požadavkem na emancipaci Konžanů a rovná práva pomocí umírněného manifestu (1957) byla organizace Svědomí Afriky (Conscience Africaine) pod vedením abbého Josepha Maluly. V roce 1948 vznikla nacionalistická strana Sdružení Bakongů (ABAKO, Alliance des Bakongo), pod vedením Josepha Kasavubua. Snažila se o ochranu kultury i jazyka kmene Bakongo a žádala vnitřní samosprávu. Největší vliv měla strana Národní hnutí Konga (MNC, Mouvement National Congolais), v jejímž čele stál, Patrice Lumumba. MNC byla založena v září 1958. Strana předložila program národní nezávislosti, solidarity s ostatními africkými státy, integraci konžských národů a zavedení centrální vlády.¹⁴⁰ Mezi lety 1958-1960 bylo založeno mnoho politických stran, které spolu s odbory vedly boj za nezávislost, jenž měl etnický i náboženský charakter. Kvůli dědictví kimbanguistického hnutí, které bylo v Kongu stále přítomné.¹⁴¹

V reakci na panafrickou konferenci (Akkra, prosinec 1958), kde byli přítomni P. Lumumba, J. Ngakuka a G. Diomi, začali političtí představitelé žádat o nezávislost země. V hlavním městě Léopoldville (dnešní Zair) vypukly demonstrace, které policie krvavě potlačila. Zemřelo 49 Konžanů a 49 Evropanů, počet zraněných Konžanů byl 339. Belgičané zakázali stranu ABAKO, několik hlavních představitelů strany včetně J. Kasavubua bylo zatčeno. Belgie pod tlakem společnosti vydala prohlášení s příslibem vnitřní konžské samosprávy a nezávislosti. Pod vedením MNC se uskutečnily dvě schůze osmi politických stran. Výsledkem bylo vyhlášení čtyř bodů programu, které by měly vést do dvou let,

---

¹³⁸ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 138-139

¹³⁹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 76

¹⁴⁰ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 40

¹⁴¹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 146

k nezávislosti (v lednu 1961).¹⁴² Zároveň se o vyhlášení autonomního státu Dolní Kongo snažila strana ABAKO k 1. 1. 1960. Svůj požadavek přeformulovala na vytvoření federálního Konga. Mezitím došlo ke konfliktu mezi kmeny Baluba a Bena Lulua v provincii Kasai, který trval více než rok a přinesl mnoho obětí. Také na kongresu konžských politických stran (říjen 1959) vyvrcholilo napětí, které přineslo řadu obětí. Po konferenci v Bruselu 20. 1. - 20. 2. 1960 za přítomnosti belgického krále, zástupců Konga a Belgie bylo rozhodnuto o konání voleb, jmenování prezidenta, vyhlášení ústavy a nezávislosti k 30. červnu 1960.¹⁴³

Belgická koloniální správa využívala bohatství Konga ke zlepšení hospodářství ve vlastní zemi. Konžané byli vyloučeni z účasti na mnoha povoláních a byli nahrazeni belgickými přistěhovalci. Ti se stali správními úředníky, misionáři, učiteli, techniky i dělníky. V době vyhlášení nezávislosti bylo v Kongu jen 6 lidí s vysokoškolským vzděláním a pouze několik desítek Konžanů mělo výuční list z technického oboru.¹⁴⁴

2.3.3 Historie Demokratické republiky Kongo – doba postkoloniální

Z Demokratické republiky Kongo bylo vyhnáno asi 100 tisíc Belgičanů po vyhlášení nezávislosti v roce 1960. Motivací k vyhnání koloniálních pánů byla nenávist domorodců vůči rasově odlišné populaci na jejich území. K brutálnímu jednání a znásilňování bílých žen došlo znovu při odtržení provincie Katanga.¹⁴⁵

Nové volby vyhrála strana MNC, která získala v parlamentu 38 míst ze 137. Koalice, kterou sestavil, Patrice Lumumba, měla celkem 69 hlasů. Tvořili ji strana PSA s 13 poslanci, strana CERE s 10 poslanci a UC Kasai se 3 poslanci. Proti nim stál Joseph Kasavubu s protilumumbovským blokem.¹⁴⁶ Prezidentem nově vzniklé republiky Kongo se stal Joseph Kasavubu – 30. června 1960. V té době se DRK nazývala Republika Kongo. Kvůli sousednímu státu, který si také nárokoval pojmenování Kongo, však došlo ke změně názvu obou států na Kongo-Brazaville a Kongo-Leopoldeville, respektive Kongo-Kinshasa.

Studená válka se projevila i v DRK. „*Výrazně levicově orientovaný Lumumba usiloval o navázání kontaktů se socialistickými zeměmi, což s nelibostí pozorovali nejen Belgičané, ale*

---

¹⁴² SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 41

¹⁴³ Tamtéž, s. 42-43

¹⁴⁴ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 39

¹⁴⁵ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Sri Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 52-53

¹⁴⁶ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 43

především Američané.¹⁴⁷ Proto hledali řešení jak se Lumumby zbavit, odstranit vliv Sovětského svazu a neztratit kontrolu nad bohatými provinciemi Kasai a Katanga.¹⁴⁸ Premiér Patrice Lumumba byl spolu se svými spolupracovníky Okitou a Mpoem zavražděn Katangžskými silami 19. února 1961. Poté následovalo období nestability a střídání vlád, kdy se navíc provincie Jižní Kasai a Katanga snažily osamostatnit od DRK.¹⁴⁹ V roce 1964 se název státu opět změnil z Kongo-Kinshasa na Demokratickou republiku Kongo. Téhož roku proběhla v DRK úspěšná belgická operace Rudý drak za účelem osvobození 1800 evropských rukojmích, kteří byli v zajetí rebelů.

Zásah Spojených států amerických do dění v DRK měl zničit jakékoli komunistické myšlenky v zemi, a proto USA finančně podporovaly armádu vedenou Josephem Mobutem. Politická krize mezi lety 1960 – 1964 přispěla k uskutečnění vojenského puče v roce 1965, kterým Mobutu svrhnul prezidenta Kasavubu.¹⁵⁰ Po svém nástupu do funkce ustanovil systém jedné strany – Lidové revoluční hnutí (Mouvement Populaire de la Révolution). Přejmenoval se na Mobutua Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Za Banga v překladu Mocného válečníka, krácejícího od vítězství k vítězství, zanechávajícího za sebou spáleniště. A začal si vybudovat kult osobnosti. Prezident Mobutu zestátnil těžební průmysl a další sektory národního hospodářství. Jeho diktatura zahrnovala přímou kontrolu ekonomiky, médií a vojenské represe. Mobutu usoudil, že jeho země ztrácí svou autenticitu a rozhodl se zahájit tzv. „kulturní revoluci“, chtěl „poafričtit“ Kongo. Někdy se uskutečněným změnám říká mobutizace nebo zairizace. V rámci těchto změn přejmenoval Konžskou Demokratickou Republiku na Zair a hlavní město Leopoldville na Kinshasu. I přes rozšířený kult osobnosti byl podezříván z nashromáždění čtyř miliard dolarů na svých švýcarských účtech. Pravděpodobně kvůli tomu, že tato částka odpovídala výšce státních dluhů.¹⁵¹

Po ukončení studené války došlo k utlumení podpory Zairu ze strany USA. Nastalá situace přinesla nové požadavky na reformy v zemi. Prezident Mobutu byl nucen vyhlásit v roce 1990 třetí republiku s nově schválenou ústavou, která měla otevřít cestu demokratickým reformám.¹⁵²

---

¹⁴⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 155

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 155-156

¹⁴⁹ SIMBA, Martin: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, s. 40-41

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 41

¹⁵¹ ZÁHOŘÍK, Jan.: *Mobutu Sese Seko a počátky jeho vlády v Kongu /Zaire (1965-1974)*. Historický obzor, 21 (11/12), s. 267-274. ISSN 1210-6097.

¹⁵² Demokratická republika Kongo – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 17. 03. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Demokratick%C3%A1_republika_Kongo

Napjatá atmosféra mezi etniky Hutu a Tutsi v sousední Rwandě vyústila v genocidu na jaře 1994. Občanská válka spojená s genocidou vedla k přesunu nejméně milionu umírněných Hutuů do Zairu. V uprchlických táborech se však začali zdržovat hutuské ozbrojené milice Interahamwe, zodpovědné za genocidu Tutsiů a prováděli útoky zpět do Rwandy. Tím podnítili vznik událostí vedoucích k rozsáhlému konfliktu v DRK.¹⁵³

Prezident Mobutu se ve své funkci nezabýval problémem útočících rebelských skupin z území DRK (v té době Zairu) do Rwandy, a proto došlo v roce 1996 k invazi rwandských a ugandských spojených jednotek a osvobozeneckého hnutí AFDL (Alliance des Forces Democratiques pour la Liberation du Congo-Zair). Za účelem zlikvidovat rebelské skupiny, svrhnout Mobutua a nahradit ho velitelem AFDL Laurentem Kabilou. Mezi lety 1996 až 1997 probíhala tzv. První konžská válka mezi zairskými ozbrojenými silami prezidenta Mobutua a povstaleckým vůdcem L. Kabilou, jenž měl podporu Rwandy, Ugandy a Burundi. Jmenovat L. Kabilu prezidentem se povedlo v květnu 1997, ten ve stejném roce přejmenoval Zair na Demokratickou republiku Kongo. Kabila však ve své funkci nejednal podle dohody, odmítl s rwandskou a ugandskou vládou spolupráci, přičemž obvinil jejich armády z rozkrádání nerostných surovin státu. Navíc odmítl zasáhnout proti rebelským skupinám Hutuů. Oba státy po dosazení Kabily na jeho post své jednotky z území DRK nestáhly a nechali je podílet se na zneužívání dostupných nerostných surovin včetně koltanu. Příkaz k odchodu svých jednotek z DRK Rwanda i Uganda odmítly a naopak vyslaly posily. Jejich cílem bylo odstranit prezidenta a na jeho místo dosadit rebelskou skupinu RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie) podporovanou rwandskou vládou. Následně vypukly těžké boje, ve kterých DRK pomohly na žádost Kabily státy Angola, Namibie a Zimbabwe. Rwandská armáda s RCD byly nuceny se stáhnout na východ země a ugandská vojska spolu s ugandskou proxy skupinou MLC na sever země. V konfliktu proti sobě stáli DRK, rebelská skupina FDLR a milice Mai Mai, na druhé straně byly Rwanda, Uganda a jejich proxies skupiny. Kromě těchto dvou soupeřících bloků byly v DRK také politicky neangažované ozbrojené skupiny, kterým šlo pouze o zisky z nerostných surovin a nezáleželo na tom, s kým o ně bojují. Třetím motivačním faktorem ozbrojených skupin byla i etnická nesnášenlivost. V červenci 1999 dospěl konflikt do stavu, kdy žádná ze soupeřících stran nebyla schopná získat převahu. Proto došlo v Lusace k podepsání smlouvy o zastavení bojů, zapojení vojáků OSN, odchodu zahraničních armád a zahájení vnitrostátního dialogu. Smlouva byla naplněna jen částečně, z nedodržování smlouvy byl obviňován především prezident Kabila. Ten byl však v roce 2001

---

¹⁵³ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 124

zavražděn a nahradil ho jeho syn Joseph Kabila.¹⁵⁴ V roce 2002 zmasakrovalo obyvatele předměstí Mangabo Konžské sdružení za demokracii (RCD). Které se poté stáhlo zpět do východní části Konga, přestože mělo vojenskou i politickou podporu sousední Rwandy.¹⁵⁵

Nástup J. Kabily situaci v zemi zlepšil. V DRK byla zahájena mírová mise OSN – MONUC, která čítala 5 537 vojáků. Do současnosti největší mírová mise OSN. Později byla v roce 2010 nahrazena stabilizační misí MONUSCO. Na konci roku 2002 odešly vojenské jednotky Angoly, Zimbabwe a Namíbie.¹⁵⁶

Po oficiálním vyjednávání se stáhly i jednotky Rwandy a Ugandy.¹⁵⁷ „*Všeobecně se za konec druhé konžské války považuje rok 2003, kdy se moci ujala přechodná vláda. Stalo se tak za podmínek stanovených smlouvou dohodnutou v Pretorii roku 2002 a ratifikovanou v dubnu 2013, v níž Joseph Kabila přislíbil signatářům podíl na moci.*“¹⁵⁸

Násilí pokračovalo i v letech 2003 – 2005, přes neustávající snahu amerických funkcionářů vyjednat mezi povstaleckými skupinami z Ugandy, Rwandi, Burundi a Konga příměří. Do jednání se zapojilo i OSN, Evropská Unie spolu s Africkou Unií. V dubnu a květnu 2003 probíhaly krvavé boje mezi kmeny Hema a Lendu v provincii Ituri. V červenci 2005 zemřelo 39 civilistů v provincii Jižní Kivu, předpokládá se, že je zabili povstalci z Rwandy, kteří se podíleli na genocidě Tutsiů.¹⁵⁹ Východní provincie Ituri, Severní a Jižní Kivu i Katanga zůstávají nadále nestabilními. Probíhají zde nepřetržité boje mezi jednotlivými skupinami rebelů navzájem a vládou.

Přes snahy OSN o udržení míru je bezpečnost v Kongu stále nedostatečná. Odhaduje se, že až 38 000 Konžanů zemře měsíčně následkem přímého násilí, nemocí či podvýživou.¹⁶⁰

K volbám v roce 2006 přišlo 18 milionů Konžanů. Prezidentem byl jmenován Joseph Kabila Kabange, nezávislou volební komisí Demokratické republiky Kongo. Vyzýval ke klidu a zavádění demokracie. Oponent J. Kabily, Jean-Pierre Bemba neuznal volební

---

¹⁵⁴ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 128

¹⁵⁵ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 385

¹⁵⁶ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 531.

¹⁵⁷ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 128-130

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 130

¹⁵⁹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 386-387

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 388

výsledky. Joseph Kabila však ve funkci zůstal a obhájil své zvolení i v roce 2011 se 48,95 % hlasů.¹⁶¹

Důležitou událostí bylo uzavření spojení mezi Rwandou a DRK z roku 2009. Kdy Rwandská vláda přestala podporovat svou proxy skupinu CNDP v čele s cílevědomým Laurentem Nkundou a stejně tak si vláda DRK uvědomila, že podpora rebelské skupiny FDLR je jí spíše přítěží. Společně tak Rwanda a DRK zahájily operaci Umoja Wetu (Naše jednota), pomocí ní docílili zatčení Laurenta Nkundy, začlenění členů CNDP do řad armády DRK a vytlačili FDLR z významných těžebních lokalit. Zlikvidovat skupinu FLDR se však v rámci této operace nepodařilo. S neúspěchem se setkala také souběžně probíhající operace OSN – Kimia II se stejným cílem zničit FLDR. Rebelská skupina i nyní zůstává neporažena, dále se v současnosti objevila nová skupina M23 (March 23 Mouvement), kterou tvoří bývalý členové CNDP. M23 je podporována rwandskou vládou v boji proti Hutuům z FDLR. Mimo tyto dvě rebelské skupiny na území Konga stále bojují další ozbrojené skupiny za účelem získání moci, nároků na zemědělskou půdu nebo z etnických důvodů.¹⁶²

Kapitola představovala státy Rwandu, Burundi a Demokratickou republiku Kongo ve stručném popisu základních faktů a historických událostí až do současnosti. Zaměřili jsme se především na dobu koloniální a post koloniální, které se spolu s obdobím vyhlášení nezávislosti staly klíčovými při formování nově vzniklých států. Největší vliv měla tato období na funkčnost států a jejich cestu k nenaplněné demokracii. Rovněž studená válka ovlivnila vývoj v mnoha afrických zemích a ne jinak je tomu ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo. Historický kontext spolu s politicko-geografickými faktory dává do souvislostí vznik jednotlivých konfliktů, protistátních hnutí a občanských válek, které se v těchto státech opakovaně odehrávaly.

---

¹⁶¹ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 389

¹⁶²MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 132-133

3 Analýza konfliktů

Třetí část diplomové práce se věnuje rozboru vybraných konfliktů, ke kterým došlo po vyhlášení nezávislosti a bývají označovány jako etnické. Belgický kolonialismus a dekolonizace ovlivnily vytvoření politické, ekonomické a sociokulturní nerovnosti mezi jednotlivci i skupinami v rámci společnosti států – Rwandy, Burundi a Demokratické republiky Kongo. „*Kulturní a etnický prvek se stal základem politické soutěže a nebylo tedy divu, že se některé země dostaly do spirály násilností, které byly vykládány jako etnické.*“¹⁶³ Kromě názoru, že občanské války v Africe jsou v podstatě etnické konflikty, se dnes předkládá názor, že je zneužíváno etnické identity k mobilizaci mas a legitimizaci politického, ekonomického nebo jiného konfliktu.¹⁶⁴

J. Záhořík rozděluje africké státy podle recidivy občanských konfliktů na 3 kategorie:

- země, kde došlo k opakování občanských konfliktů
- země, kde se odehrála občanská válka bez recidivy
- země, které se obešli bez závažného násilného konfliktu.¹⁶⁵

Všechny tři státy patří do první kategorie, jak jsme mohli vysledovat z jejich historie popsané v druhé kapitole.

Společným znakem těchto bývalých belgických kolonií je unáhlená a špatně zvládnutá dekolonizace, která vyústila ve formální nezávislost.¹⁶⁶

V případě DRK jsou i nyní etnická pnutí a identitární boje spojené s územní identifikací. Stále jsou akcentovány jak samotnými obyvateli konfliktních území, tak představiteli povstaleckých hnutí/zájmových skupin a jejich podpůrci ve smyslu zahraničních vlád.¹⁶⁷

„*Dodnes se však všechny tři země potýkají s nestabilitou (Kongo), občanskými nepokoji (Burundi) či nedemokratickou až diktátorskou vládou (Rwanda)*“.¹⁶⁸

---

¹⁶³ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 41

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 42

¹⁶⁵ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 40-41

¹⁶⁶ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 188

¹⁶⁷ Walach, Václav: *Rozpadnutý stát: Případová studie Demokratické republiky Kongo* [online]. Copyright 4. 12. 2010 © Global Politics časopis pro politiku [cit. 30.03.2017]. Dostupné z WWW: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/rozpadnuty-stat-%E2%80%93-pripadova-studie-democraticke-republiky-kongo>

¹⁶⁸ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 188

3.1 Rwandská genocida: duben – červenec 1994

K porušení příměří na základě Arushských mírových dohod došlo ze strany RPF 8. února 1993 při útoku na severozápad Rwandy. Na to reagovalo OSN ustanovením Pozorovatelské mise Spojených národů Uganda-Rwanda, UNOMUR, za účelem monitorování situace ve Rwandě. Objevily se zprávy o porušování lidských práv ze strany rwandských vojenských jednotek i zprávy o porušování dohod RPF.¹⁶⁹ Příměří mezi hutuskou vládou a RPF se snažilo OSN udržet prostřednictvím Pomocné mise pro Rwandu, UNAMIR, schválenou 5. října 1993. Mezinárodní jednotky v počtu 2500 mužů, se pokoušely udržet mír a zabránit vzrůstajícímu napětí a agresi mezi politickou reprezentací Hutuů a Tutsiů.¹⁷⁰ Veškeré snahy o uzavření míru skončily po sestřelení letadla s prezidenty Rwandy a Burundi. Okamžitě zahájená akce ze strany milic Interahamwe (Ti, kdo stojí pospolu) působila plánovaně a organizovaně až do doby, kdy páchané násilí odstranilo z jednání Hutuů i Tutsiů veškerou lidskost. Za podněcováním nenávisti vůči Tutsiům stála vláda, která využívala médií, především rádia Tisíc pahorků (RTL, rozhlasová stanice Radio Télévision Libre des Mille Collin) k šíření zpráv vyzývajících k vyvražďování Tutsijského obyvatelstva. Genocida byla primárně zaměřena na mladé tutsijské muže, v nichž viděla vláda hrozbu, protože se mohlo jednat o členy partyzánské RPF. Masakrů nebyly později ušetřeny ani ženy s dětmi.¹⁷¹

Velmi diskutovaným tématem je role OSN v konfliktu a selhání její Pomocné mise OSN pro Rwandu, kterou vedl kanadský generálporučík Roméo Dallaire. R. Dallaire upozorňoval na to, že se v zemi schyluje ke spiknutí milic Interahamwe proti Tutsiům. Žádal OSN o rozšíření mandátu. Navrhoval také likvidaci nelegálních skladů zbraní, hlavně pušek a mačet, které byly zakoupeny v sousední Keni. Ze strany OSN Dallairovi nebylo vyhověno, protože takový zásah nebyl v rámci mandátu OSN přípustný. Málo početné kontingenty OSN byly oslabeny po zavraždění vládní předsedkyně Agathe Uwilingiymany. Spolu s ní bylo zabito deset belgických vojáků. V reakci na tyto vraždy stáhla Belgie z mise UNAMIR všechny své vojáky. OSN poté vydala Dallairovi rozkazy opustit se svými vojáky Rwandu, ten odmítnul a snažil se částečně zabránit probíhajícím masakrům. Mise UNAMIR byla oficiálně 21. dubna 1994 pozastavena.¹⁷² Po skončení masakrů R. Dallaire vinil OSN

---

¹⁶⁹ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojznačné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus. 2004, s. 40

¹⁷⁰ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 333

¹⁷¹ Tamtéž, s. 333-337

¹⁷² ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojznačné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus. 2004, s. 41-43

z nečinnosti a pozdního zásahu do dění konfliktu ve Rwandě. Svůj názor na neefektivní zásah OSN i pozdní reakce mezinárodních společenství popsal ve svém díle *Shake Hands with the Devil*.¹⁷³

V období 13 týdnů po 6. dubnu 1994 zemřelo při hromadném masakru až půl milionu lidí. Většinu z nich tvořili Tutsiové a tisíce z nich byli umírnění Hutuové, kteří se proti vraždění této menšiny veřejně postavili.¹⁷⁴ „*Jednání o vyslání kontingentu OSN byla blokována politikou neintervence, kterou razili USA, Velká Británie a Belgie. Když nakonec Francouzi iniciovali vyslání mise označené za humanitární, mnozí činitelé v Radě bezpečnosti to přijali s úlevou.*“¹⁷⁵ V květnu přijala Rada bezpečnosti rezoluci č. 918 (1994) o obnovení mise UNAMIR s rozšířeným mandátem s názvem UNAMIR II. Hlavním cílem mise bylo zajistit ochranu uprchlíkům a ohroženým civilistům, pomoci při vytváření bezpečných humanitárních oblastí a rozdělování humanitární pomoci.¹⁷⁶ Tzv. Operace Tyrkys pod vedením Francie, vytvořila na jihozápadě Rwandy humanitární zónu pro civilisty, především hutuské uprchlíky. Tato zóna byla zneužita k útěku do DRK množstvím Hutuů, kteří byly za masakry ve Rwandě zodpovědní.¹⁷⁷

Zabíjení bylo zastaveno až v červenci po obsazení Kigali jednotkami RPF. Došlo ke zhroucení vlády a vyhlášení příměří. Prezidentem byl v dubnu 2000 vyhlášen Paul Kagame. Zhruba 2 miliony Hutuů opustili zemi a hledali útočiště v sousedních zemích, téměř polovina se uchýlila do Demokratické republiky Kongo. Mezi uprchlíky se dostaly i hutuské milice Interahamwe a zneužily uprchlické tábory jako své základny pro odvetné útoky do Rwandy. Tím odstartovali ozbrojený konflikt trvající v DRK dodnes. Vojska OSN a humanitární pracovníci přijeli do Rwandy až po skočení vraždění, čímž si vysloužili kritiku západní společnosti. A zahájili práce na obnovení základních služeb.¹⁷⁸

Spojitosť mezi Rwandou a Demokratickou republikou Kongo můžeme vidět i na začátku první konžské války (1996), která způsobila návrat velkého počtu Tutsiů do Rwandy. To vedlo k zahájení procesů s pachateli genocidy. OSN v roce 1998 zahájila činnost

---

¹⁷³ Pomocná mise OSN pro Rwandu – Wikipedie. [online]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pomocn%C3%A1_mise_OSN_pro_Rwandu

¹⁷⁴ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian... *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 331

¹⁷⁵ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 142

¹⁷⁶ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus. 2004, s. 43

¹⁷⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 143

¹⁷⁸ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 124

mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (ICTR). Za účast na genocidě bylo ve Rwandě obviněno asi 120 000 lidí. Do roku 2000 bylo postaveno před soud kolem 2 500 osob, přičemž k trestu smrti odsoudili 300 lidí.¹⁷⁹

Otázka zásahu mezinárodního společenství do dění ve Rwandě je předmětem bouřlivých diskuzí. Jako příčiny se uvádí nedostatečná mediální informovanost a z toho plynoucí malý tlak veřejného mínění na zahraniční vlády k zahájení intervence.

Při šestém výročí masakru 7. dubna 2000 se na místě památníku obětem, „*belgický ministerský předseda omluvil za neschopnost mezinárodního společenství*“ slovy, že tragédii způsobila „*dramatická kombinace lhostejnosti, neschopnosti a váhání*“.¹⁸⁰

V říjnu 2010 se konaly prezidentské volby, kde byl Paul Kagame znovuzvolen s 93,08 % hlasů, jeho oponent Jean Damascene Ntawukuriryayo získal pouze 5,15 % hlasů. Hegemonie RPF spolu s prezidentským autoritářstvím kontrastovala se snahou spravedlivého zastoupení lidu do parlamentu.¹⁸¹ Nové prezidentské volby, které ukáží další směřování země, by měly proběhnout v srpnu roku 2017.¹⁸²

Současná situace v zemi je téměř totožná s tou, která nastala po ukončení genocidy. Ve Rwandské vládě jsou zastoupeni Tutsiové, a brání účasti ve vládě Hutuům. Tento stav odůvodňují tvrzením, že aktéři genocidy se na vládě podílet nemohou. Rwandský režim se dá označit za demokratický, přestože menšina autoritativně vládne většině.¹⁸³ Organizace The Fund for Peace sestavuje tzv. Failed State Index. Ten ukazuje zranitelnost státu, ve smyslu nestability v zemi a možnosti rozpadu státu na základě 12 ukazatelů, které se dělí do vojensko-politické, ekonomické a sociální kategorie. Každý indikátor se hodnotí na stupnici od 0 do 10, kde 0 je nejnižší (nejstabilnější) hodnota a 10 značí nejvyšší intenzitu, nejméně stabilní situaci. Stupnice nabývá hodnot od 0 do 120. Rwanda je v žebříčku FSI na 32. místě s hodnotou 91,3 a je řazena mezi rizikové státy. Například Česká republika je na 151. místě – 40,8 a je řazena mezi poměrně stabilní země.¹⁸⁴ Politická a ekonomická situace ve Rwandě by měla být posuzována v kontextu dění ve všech okolních státech, podle J. Klímy by bylo

---

¹⁷⁹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 336

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 336

¹⁸¹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 533

¹⁸² IFES Election Guide | Country Profile: Rwanda. IFES Election Guide [online]. Copyright © Copyright 2017, IFES [cit. 06. 04. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.electionguide.org/countries/id/180/>

¹⁸³ Historie konfliktu Hutuů a Tutsiů – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 2. 04. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_konfliktu_Hutu%C5%AF_a_Tutsi%C5%AF

¹⁸⁴ The Fund for Peace. The Fund for Peace [online]. Copyright © 2017, The Fund for Peace [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://fsi.fundforpeace.org/>

vhodné ve všech těchto zemích uplatnit rozvojový program Vize 2020, který zdůrazňuje vzdělávání a dobré vládnutí – good governance.¹⁸⁵

3.2 Genocida v Burundi: duben – listopad 1972

Níže popsaný genocidní masakr Hutuů nařízený vládou, byl zahájen rozpuštěním vlády 29. dubna 1972 prezidentem Micomberou, jako reakce na hutuské povstání. Následná hutuská genocida připravila cestu pro tutsijskou hegemonii trvající dalších dvacet let. M. Micombera byl ze své funkce sesazen Jeanem-Baptiste Bagazou. Přestože Bagaza zavedl významné vládní reformy, stále se jednalo o vojenský režim s dominancí Tutsiů.¹⁸⁶

Od roku 1962, po zrušení belgického poručerství, se v nově vzniklé konstituční monarchii částečně zmírnila sociální diskriminace Hutuů. Během krátkého období došlo k několika vojenským převratům a v roce 1966 byla armádou vyhlášena republika. Mwami Ntare V. se o převratu, ke kterému došlo 28. listopadu 1966, dozvěděl při návštěvě sousedního Konga. Přestože se mwami nechtěl vzdát svého postu, tak bez podpory svých dřívějších ochránců byl nucen vzdát se vlády. Správu nad zemí převzali armádní důstojníci převážně z Tutsijských klanů, kteří vyhlásili republiku.¹⁸⁷ Po převratu získali Tutsiové absolutní kontrolu nad zemí a začalo se zvyšovat násilí páchané na Hutuích. Konflikty mezi Hutuy a Tutsii přerostly do občanské války, která vyvrcholila v roce 1972. L. Skokan uvádí, že bylo zmasakrováno na 100 tisíc Tutsiů.¹⁸⁸ Prezident Michel Micombero jmenoval ministrem spravedlnosti Arthémona Simbananiye, který je označován za iniciátora burundské genocidy.¹⁸⁹ „*Tutsizace burundské politiky a její prohlubující se militarizace se odehrávala v přímé souvislosti s hutuskou revolucí ve Rwandě, která donutila desítky tisíc rwandských Tutsiů hledat útočiště v Burundi.*“¹⁹⁰ Poté začaly povstání Hutuů na jihu země v provincii Bururi, kde zemřelo několik tisíc Tutsiů. Jako odvěta byly na konci dubna 1972 páchany útoky na Hutuskou elitu, jejichž oběti se začaly počítat na desetitisíce. V Burundi bylo vyhlášeno stanné právo, které umožňovalo zatýkat bez udání důvodů. Vládní protiútoky vedla Revoluční rwagasoreho mládež (JRR), která vyvíjela tlak na tutsijské obyvatelstvo spolu s národním rozhlasem. Pro mnoho Tutsiů se stalo téměř občanskou povinností zabít Hutuy.

---

¹⁸⁵ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 534

¹⁸⁶ Combat Genocide Association | Burundi 1972. Combat Genocide Association | [online]. [cit. 1. 04. 2017]. Dostupné z WWW: http://combatgenocide.org/?page_id=893

¹⁸⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 167

¹⁸⁸ SKOKAN, Ladislav: *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007, s. 26-27

¹⁸⁹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 167

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 167

K tomu, aby byl člověk odsouzen vinným a popraven stačilo, aby mu byla přiřazena etnická identita Hutu. Kritérium pro toto označení byl jeden prarodič z tohoto etnika. Jednou z příčin genocidy v Burundi bylo i to, že si obyvatelé pamatovali na vyvražďování Tutsiů Hutuy ve Rwandě na přelomu 50. a 60. let 20. století. A na odchod tisíců Tutsiů do exilu. Přestože oběti nebylo tolik jako později ve Rwandě, cílem ozbrojenců obou stran konfliktu byla naprostá likvidace druhé strany, proto je označení genocida na místě. V důsledku událostí z roku 1972 prošlo Burundi sociální přeměnou společnosti. Tutsiové se stali vyvolenou vládnoucí vrstvou, zatímco Hutuové se stali nižší třídou. S genocidou byl také spojen přesun hutuských uprchlíků do sousedních států, což způsobilo přeshraniční útoky, při kterých trpěli hlavně civilisté.¹⁹¹

*„Masové vraždění v Burundi mělo jednoznačnou odezvu i ve Rwandě, kde docházelo k mnoha tutsijským pogromům. Burundské události, tak jen zvýšily protitutsijské naladění většiny hutuské společnosti ve Rwandě.“*¹⁹² Potlačené Hutuské povstání a následné masakry Tutsijského obyvatelstva přinesly kolem 200 tisíc obětí. Tento etnický konflikt vešel do dějin jako tzv. burundská genocida z roku 1972.¹⁹³

Situace v Burundi se na rozdíl od Rwandy vyvíjela odlišně. Po skončení občanské války získali moc v zemi Tutsiové. V roce 2005 byl však na post prezidenta jmenován příslušník kmene Hutu, Pierre Nkurunziza. Člen politické strany, která vznikla transformací z radikálního etnického hnutí. V roce 2007 ukončila OSN svou mírovou operaci ONUB, protože v zemi došlo ke zklidnění napětí. Současný prezident byl v roce 2010 znovuzvolen s počtem 91,62 % hlasů. Občané se v přímých prezidentských volbách mohli vyslovit pouze pro současného prezidenta nebo proti němu. Ve stejném roce se konaly také parlamentní volby, které byly pro násilnosti bojkotovány. A v září bylo zabito několik funkcionářů CNDD-FDB ozbrojenci FNL. Tyto události vyvolaly vlnu nervozity v sousedních státech. Proto se OSN rozhodla i nadále dohlížet na mírový vývoj v zemi prostřednictvím úřadů BINUB a od 1. 1. 2011 BNUB.¹⁹⁴ Poslední volby proběhly v Burundi v červenci 2015, kdy prezident Pierre Nkurunziza s 69,1 % hlasů.¹⁹⁵ Nyní v Burundi vládou většinová Hutuová,

---

¹⁹¹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 171-172

¹⁹² ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 173

¹⁹³ AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Copyright © [cit. 02. 04. 2017]. Dostupné z WWW: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/11/UNSC_Burundi_final.pdf

¹⁹⁴ KLÍMA, Jan: *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 535

¹⁹⁵ IFES Election Guide | Elections: President. IFES Election Guide [online]. Copyright © Copyright 2017, IFES [cit. 06. 04. 2017]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/2506/>

kteří svou vládu někdy udržují pomocí nedemokratických prostředků.¹⁹⁶ „Burundská krize představuje jednu z největších humanitárních katastrof dnešní doby. Obrovský počet uprchlíků destabilizuje situaci v regionu a chování burundské vlády nevyovídá o tom, že by se v blízké době měla situace změnit. Ozývají se hlasy, které se obávají, aby situace neeskalovala do občanské války či konflikt nezískal etnický charakter a nedošlo ke vzniku genocidy, jako se tomu již v burundské historii stalo.“¹⁹⁷

Podle výsledků Failed State Index má Burundi 100,7 bodů a patří k vysoce ohroženým státům, kterým hrozí rozpad.¹⁹⁸

3.3 Demokratická republika Kongo: 1998 – 2003

Válka v Demokratické republice Kongo, která se někdy označuje jako první světová africká válka, probíhala mezi lety 1998-2003. V jejím důsledku zemřelo 3,3 až 5 milionů lidí, nejvíce lidí zahynulo na nemoci a vyhladovění.¹⁹⁹ Záznamy Amnesty International uvádí, že během celého konfliktu bylo ohlášeno na 40 000 případů znásilnění, což významně přispělo k rozšíření epidemie viru HIV.²⁰⁰ Jednalo se o komplikovaný vnitrostátní konflikt, který přerostl ve válku se zapojením dalších devíti států a dvaceti ozbrojených skupin. Jednoduchým vysvětlením situace je boj devíti povstaleckých skupin, které se snažily o svrnutí vlád v sousedních státech a získání moci a bohatství pro lidi, kteří ji do té doby neměli.²⁰¹ P. Martinovský rozlišuje tři aktéry celého konfliktu – státní aktéry, rebelské skupiny a milice Mai Mai.²⁰² Většina odborníků se shoduje na tom, že hlavním zdrojem konfliktu je spor o suroviny, nyní především o koltan (železná ruda složená z minerálu tantalitu a kolumbitu). Společně s dalšími faktory (náboženské, etnické a jiné spory) přivedly zemi do katastrofálního stavu, trvajících dodnes.²⁰³

---

¹⁹⁶ Historie konfliktu Hutuů a Tutsiů – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 2. 04. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_konfliktu_Hutu%C5%AF_a_Tutsi%C5%AF

¹⁹⁷ AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Copyright © [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/11/UNSC_Burundi_final.pdf

¹⁹⁸ The Fund for Peace. The Fund for Peace [online]. Copyright © 2017, The Fund for Peace [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://fsi.fundforpeace.org/>

¹⁹⁹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 384

²⁰⁰ Druhá válka v Kongu – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 15. 03. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%A1_v%C3%A1lka_v_Kongu

²⁰¹ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 384-385

²⁰² MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 124

²⁰³ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 119

K hlavním státním aktérům řadíme Rwandu, Ugandu a vládu DRK. Mezi vedlejší aktéry s menším množstvím vlivu patří Burundi, Angola, Namibie a Zimbabwe. Rwandské ozbrojené skupiny stály u počátku konfliktu v DRK a později měla Rwandská vláda velké zisky z důmyslného systému vykořisťování nerostných surovin. I přes oficiální prohlášení, že se Rwandská vláda v konfliktu neangažuje, pokračovalo její ovlivňování dění v Kongu skrze její proxies (tzv. prostředníci, skupiny podporované státy, které se snaží ovlivňovat dění v zemi). Především ozbrojenou skupinu RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie), kterou podporovala a dál nelegálně těžila nerostné bohatství DRK. Na začátku konfliktu obsadila Rwanda východní část území konga a Uganda severní oblast, které měly po určitou dobu pod kontrolou. Třetím aktérem byla zkorumpovaná vláda DRK a její armáda FARDC (Forces Armées de la République Démocratique du Congo). Podle U. N. Group of Experts se armáda podílela na vykořisťování domorodého obyvatelstva a měla zisk z těžby nerostného bohatství. Dokonce měla přijímat členy z rebelských skupin a podporovat je. Rebelské skupiny operující v Kongu dělíme na tzv. proxies se snahou ovlivňovat dění v zemi, podporované Rwandou a Ugandou. Skupiny, které nebyly politicky orientované a šlo jim pouze o zisk z nerostných surovin a skupiny s odlišnými cíli například etnickou motivací. Na začátku konfliktu se nejvíce prosazovala skupina RCD-Goma (Rassemblement Congolais pour la Démocratie), která byla podporovaná Rwandou. Ze všech rebelských skupin měla nejpropracovanější systém pro generaci zisků z nerostných surovin. Po roce 2000 se však skupina kvůli vnitřním neshodám rozštěpila a vznikla CNDP (Congrès national pour la défense du peuple) vedená Laurentem Nkundou. Stejně jako RCD-Goma byla proxy skupinou Rwandy s cílem porazit rebely z FDLR, kteří měli připravovat další genocidu. V roce 2009 se CNDP rozpadla a část rebelů byla integrována do armády DRK. Ugandskou proxy byla skupina MLC (Mouvement pour la Liberation du Congo), v jejím čele stál Jean-Pierre Bemba. MLC se také podílela na drancování nerostných surovin DRK, na rozdíl od CNDP uzavřela mír s oficiální vládou DRK a byla také začleněna do státních struktur. Jean-Pierre Bemba byl jmenován premiérem, ale kvůli obviněním mezinárodního trestního tribunálu v Haagu byl v roce 2008 zadržen v Belgii. V celém konfliktu se nejmarkantněji projevovala skupina FDLR (Forces démocratiques de libération du Rwanda), složená z rwandských Hutuů, kteří se podíleli na genocidě Tutsiů ve Rwandě. Jejich útěk do DRK a pokračující boje proti rwandské vládě byly oficiálními důvody k vpádu vládních vojsk Rwandy a Ugandy na začátku konfliktu v DRK. Nejprve byla FDLR podporovaná vládou DRK, během konfliktu se obě strany postavili proti sobě a dnes je FDLR nejsilnější rebelskou skupinou. Konžské domorodé milice Mai Mai, původně vznikly jako obrana proti nebezpečím v DRK, některé

skupiny, ale přejali způsoby rebelských skupin. Začali drancovat nerostné suroviny a financovat z prodeje svou existenci. Za nejznámější je považována skupina PARECO (Patriotes Resistants Congolais).²⁰⁴

Do výčtu masakrů v DRK je nutno zahrnout etnický masakr Mezi kmeny Lendu a Hema z roku 2001, který se odehrál na severovýchodě DRK. Zde se částečně projevil vliv genocidního konfliktu v sousední Rwandě. Jednotky rwandské armády a povstalecké skupiny se zapojily do krvavého masakru s podporou z Kigali.²⁰⁵

Demokratická republika Kongo je etnicky heterogenní stát (až 250 etnických skupin), tato vlastnost se projevila v konfliktech, které se zde odehrály. Svůj podíl na nich měly sváry mezi etniky vzniklé v koloniální době a také mezietnický konflikt Hutuů a Tutsiů z Rwandy. Rozlehlé území Konga je faktor, který ztěžuje vládě komplexně ovládat a kontrolovat své území. Hlavně východ země při hranicích s Rwandou a Ugandou je hornatý a zalesněný, což je strategická výhoda pro rebelské skupiny. Ať už se jedná o skupiny soustředící se na získání politické moci nebo peněz z nelegálního obchodu s koltanem či zlatem. V koloniální minulosti, ale i dnes byl zájem o DRK z důvodu značného nerostného bohatství. Země má velká ložiska koltanu, kasiteritu, mědi, zlata, stříbra, wolframu, diamantů, uranu, kobaltu, ropy a vzácného dřeva.²⁰⁶

Způsob vlády v kombinaci se zhoršenou ekonomickou situací, která byla značně poznamenána korupcí a zneužíváním moci, vedla ke kriminalizaci státu. Společně s projevením etnických, náboženských i mezinárodních faktorů došlo k rozkladu státu DRK.²⁰⁷

V žebříčku FSI, kterou sestavila Organizace The Fund for Peace pro rok 2016, se DRK umístilo na 8. místě s hodnotami 110,0. Patří ke státům s velmi vysokým ohrožením úplného rozpadu.²⁰⁸ V porovnání s Burundi a Rwandou je na tom, co se týká stability státu, nejhůře.

---

²⁰⁴ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 125-127

²⁰⁵ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 385

²⁰⁶ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 120-121

²⁰⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, s. 21

²⁰⁸ The Fund for Peace. The Fund for Peace [online]. Copyright © 2017, The Fund for Peace [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://fsi.fundforpeace.org/>

Ve všech třech státech se projevila nedostatečná připravenost politické elity, která byla závislá na bývalých koloniálních mocnostech nebo socialistických státech. Političtí představitelé zaváděli autokratické formy vlády a znemožňovali tak vznik demokratických politických systémů, jež by zohledňovaly etnickou, náboženskou či jazykovou heterogenitu pro tyto africké státy typickou.²⁰⁹

---

²⁰⁹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 40

4 Problematika post konfliktní situace

Společným znakem Rwandy, Burundi i DRK byla belgická koloniální správa, která velkou mírou přispěla ke vzniku etnického násilí i secesionistických hnutí.²¹⁰ Belgická správa byla z velké části nahrazena francouzským vlivem, když se Francie snažila ovládnout frankofonní země a spolupracovala jak s prezidentem Rwandy Juvénalem Habyarimanou (1973-1994), tak s prezidentem Konga Mobutuem.²¹¹

Postkoloniální africký stát vymezuje Crawford Young lety 1960-1990, tedy dobou, kdy byly státy pod „vlivem studené války charakterizovány vládou jedné strany, ekonomickými problémy vyvěrajícími z korupce, klientelismu, rozsáhlé byrokracie a absence dobrého vládnutí.“²¹² Ani Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo se nevyhnuly výše uvedené jevy po vyhlášení nezávislosti a znemožňovaly tak úspěšné nastartování nově vzniklých států směrem k demokratickému řízení. „Vnitřní konflikty byly původně způsobovány etnickými boji s cílem získat kontrolu nad bohatstvím daného regionu.“²¹³

Významnou roli hrála v DRK při konfliktu manipulace politické elity s občanstvím obyvatel státu. Obyvatelům určité minority byly podle předem stanoveného klíče udělovány nebo odpírány určité výhody, jako získání cestovních dokumentů, zdravotnická péče, registrace dětí do škol, pracovní povolení aj. Kořeny těchto konfliktů jsou dohledatelné v koloniální minulosti.²¹⁴ Podobně tomu bylo ve Rwandě a Burundi, při vydávání osobních dokumentů tzv. identity cards, kdy byla určitá část společnosti denacionalizována z ideologických a propagandistických důvodů.²¹⁵ Ve všech třech zemích došlo ke zneužití identity občanů ve vnitropolitickém konfliktu.

4.1 Rwanda a Burundi

P. Onderka označuje konflikt mezi Hutuy a Tutsii za etnický, který považuje za výstižnější než slovo kmenový. Vylučuje také třídní konflikt, jelikož obvinění Tutsiů

---

²¹⁰ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 37

²¹¹ ZÁHOŘÍK, Jan: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016, s. 188

²¹² ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 15

²¹³ ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 384

²¹⁴ ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 23

²¹⁵ Tamtéž, s. 25

z feudálního vykořisťování se objevuje až po druhé světové válce, jako ideologický pojmový import.²¹⁶

Rwanda a Burundi tvoří poměrně přirozené celky, přestože jejich hranice nevznikly přirozenou cestou budovaných politických celků, ale byly vytvořeny koloniálními mocnostmi. A to zjevně proto, že na rozdíl od jiných afrických států, zde existovaly monarchie s dlouhou tradicí státnosti ještě před zásahem koloniálních mocností. Obě země se vyznačovaly relativně homogenní populací. Obyvatelstvo obou zemí mělo společný jazyk, tradice, náboženství i morální zásady.²¹⁷ Kolonizátoři zde uměle zvýraznili sociální hranice mezi pastevci a zemědělci, zároveň také zrušili sociální mobilitu mezi těmito kategoriemi, čímž vznikl zárodek budoucího etnického konfliktu.²¹⁸ F. Tesař také navrhuje pojmenovat začátek konfliktu ve Rwandě a Burundi za pseudorasový, protože zásahem koloniálních mocností byla společnost rozdělena na dvě rasy (byl pro ně vytvořen výklad dějin podle módního rasistického modelu), přestože proto neexistovaly věrohodné důvody. Koloniální správa rozvinula původní etnické cítění (vycházející z kmenové příslušnosti) a zrušila sociální mobilitu mezi etnickými identitami (která byla do té doby možná). Etnická identita se stala dědičnou a neměnnou (byla součástí dokladů). Tak vznikla dvě etnika Hutu a Tutsi.²¹⁹

„Naprostá většina místních lidí – zhruba 96 % - žije ve venkovských oblastech. Pomalý postup industrializace způsobil, že většina obyvatel zůstává tam, kde je. To je také důvod, proč se hustota obyvatelstva ve využitelných zemědělských oblastech zvýšila ze 104 obyvatel na 1 km² v roce 1948 na 200 na 1 km² v roce 1970 a v roce 1988 dokonce na 378 na 1 km². To vytváří neustálý tlak na všech úrovních společnosti a ve značné míře přispívá i k sociálním a etnickým čistkám.“²²⁰

4.1.1 Možné řešení podle Andrew Bell-Fialkoffa

Podle Fialkoffa je jediným řešením konfliktu ve Rwandě a Burundi odsun obyvatelstva, protože etnika spolu nejsou schopná žít. A pokud nebudou Tutsiové přesídlení, násilné konflikty se budou opakovat. Na základě výpočtu indexu přesídlení vyvozuje, že vhodnějším kandidátem jsou Tutsiové. Zároveň dodává, že Tutsiové se nemají kam přemístit. Nemají totiž historicky odvoditelné vlastní území, kde by mohla být vytvořena tutsijská

---

²¹⁶ ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus, 2004, s. 6

²¹⁷ ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 7

²¹⁸ TESAŘ, Filip: *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 100-101

²¹⁹ Tamtéž, s. 113-114

²²⁰ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 196

správní jednotka. Řešením by podle něj mohlo být vytvoření sousedících administrativních jednotek ve Rwandě i Burundi. Vzniknul by buď tutsijský ministát, nebo by se toto území připojilo k některému ze sousedních států jako autonomní či federální územní jednotka. Zde Fialkoff uvádí tři varianty:

- Zair (dnešní Demokratická republika Kongo) – předpokladem pro vznik okresu je velké množství uprchlíků z obou zemí, kteří zde žijí. Okresy by vznikly v jihozápadní části Rwandy a severozápadní části Burundi.
- Tanzánie - Okresy by byly umístěny v jihovýchodní části Rwandy a severovýchodním Burundi.
- Společná ochrana Rwandy, Burundi a Zairu/Tanzánie (podle toho, kde by se okresy nacházely) – podle vzoru Andorry, která je pod ochranou Francie a Španělska.²²¹

Důležitým faktorem, který měl vliv na konflikt ve Rwandě, i Burundi byla vysoká hustota obyvatelstva. V Africe jedny z nejvyšších čísel – 300 obyv./km² ve Rwandě a stejně tak v Burundi.²²²

„Ve Rwandě vedly protitutsijské pogromy ke čtyřem uprchlickým vlnám: v roce 1959 (začátek dekolonizačního procesu a zrušení monarchie), v roce 1963 (již po vyhlášení nezávislosti), v roce 1966 (jako důsledek událostí v sousedním Burundi) a v roce 1973 (puč).“²²³

Bell-Fialkoff uvádí, že podle některých zdrojů stály převraty život 600 tisíc osob. Dále také srovnává, že podle jiných zdrojů zemřelo během let 1956-1965 kolem 105 tisíc osob, v roce 1972 na 150 tisíc a v letech 1993-94 mezi 100 tisíci až milionem obětí.²²⁴

4.2 Demokratická republika Kongo

V předcházejících kapitolách jsme popsali historický vývoj státu DRK a konflikty, které obyvatelstvo DRK provázely. Především pak válečný konflikt mezi lety 1998-2003, který vypukl následkem několika faktorů, hlavně pod vlivem mocenského boje a touhy po nerostném bohatství se zapojením přeshraničních vlivů okolních států skrze jejich proxy skupiny. I přes oficiální ukončení konfliktu v roce 2003 nestabilita v zemi přetrvává až do současnosti.

---

²²¹ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 289-290

²²² Tamtéž, s. 196

²²³ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 200

²²⁴ BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 200

Pro mnoho aktérů konfliktu se jeví výhodnější prostředí ozbrojeného konfliktu než stav míru. Aktéři konfliktu jsou motivováni nejen finančními zisky, ale také ideologicky. Především rebelská skupina FDLR. Analýza Bechyňského z roku 2012 ukázala, že účastníci konfliktu jsou ochotni složit zbraně za výhodných podmínek. Prioritou vlády DRK by mělo být narušení tohoto stavu, tak aby se stav míru jevil jako výhodnější.²²⁵

Hlavní náprava by měla směřovat k zajištění správného fungování státu. V DRK nefunguje sociální, ekonomické ani bezpečnostní zajištění ze strany státu. Tato situace se projevuje ve formě korupce, rozkrádání majetku státu, vzniku ozbrojených milic, porušování lidských práv a různými formami násilí páchanými na místním obyvatelstvu.²²⁶

Konflikt v DRK byl původně zapříčiněn politicko-bezpečnostními důvody. Těmi byly přeshraniční útoky skupin Hutuů na území DRK. V průběhu konfliktu se změnilo na získání moci a bohatství z nerostných surovin. Jako hlavní ne však jedinou, příčinu neustálého trvání konfliktu P. Martinovský uvádí zisky z koltanu. Ozbrojené skupiny z nich financují své fungování a zajišťují si přístup k dalším surovinám, například zlatu, cínu a wolframu.²²⁷

4.2.1. Možné řešení konfliktu

P. Martinovský přichází s myšlenkou, že důležitým krokem k řešení konfliktu v DRK je zamezit používání nelegálně těžného koltanu pomocí vhodných kontrolních mechanismů. Odvolává se na práci F. Melchera a jeho týmu, který vytvořil metodu certifikace surovin. Tato metoda by vedla k tvorbě systému certifikovaných firem, které by prokazatelně neobchodovaly s konfliktními surovinami. Zavedení tohoto systému v DRK však zatím nenabývalo účinné podoby.

Dalším krokem vlády DRK k ukončení konfliktu by mělo být zastavení bojujících skupin prostřednictvím vyjednávání a obsazení surovinových ložisek. V případě selhání těchto variant by měla vláda potlačit skupiny silou. P. Martinovský zdůrazňuje hlavně skupinu FDLR.

---

²²⁵ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 136-137

²²⁶ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 120

²²⁷ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 138

Třetí fáze by měla směřovat ke zrušení vlivu a zásahů sousedních států na průběh konfliktu. A poté posílení státních struktur DRK spolu s efektivním bojem proti korupci a klientelismu.²²⁸

Společným řešením pro Rwandu, Burundi i DRK se jeví zavedení konsociační demokracie. Podle V. Šmolíka můžeme pokusy o její zavedení pozorovat ve všech třech státech, které zároveň odpovídají stanovenému modelu. „*Základem tohoto modelu je strukturovaná společnost, v níž koexistují různé náboženské, etnické, jazykové či kulturní skupiny uvnitř státu a příslušnost jednotlivce k těmto skupinám, která ovlivňuje i jeho jednání a chování.*“²²⁹ Konsociační demokracie se snaží o překonání těchto rozdílností. Aby k tomu mohlo dojít, musí být naplněny určité podmínky. Jedná se o segmentální autonomii, proporcionalitu, tvorbu velkých koalic a uplatňování principu menšinového veta. Mimo to je třeba zohlednit i úlohu elit. Ty by se měly snažit překonat odlišnosti, touhu dominovat systému a naopak zodpovědně udržovat vládní systém v chodu. Konsociační demokracie se potýká ve všech třech státech s množstvím potencionálních problémů. Například s nízkou mírou zkušeností s demokracií, absencí politické kultury a tradic či slabým institucionálním uspořádáním. Také historické zkušenosti poznamenaly dnešní stav ve Rwandě, Burundi i DRK. Přinesly politizaci etnicity a z ní vyplynula nesnášenlivost mezi etniky za účelem získání moci. Tyto faktory mají dodnes vliv na fungování států. Nyní by se měly státy soustředit na výchovu vzdělaných vrstev a budování silných a nezávislých institucí. Bez nich není možné koncept konsociační demokracie úspěšně aplikovat.²³⁰

---

²²⁸ MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 138-139

²²⁹ Etnicita a konsociační demokracie: Jak předejít etnickému konfliktu | Africký informační portál. Africký informační portál [online]. Copyright © 2013 [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://africkyportal.cz/blog/etnicita-a-konsociacni-demokracie-jak-predejiti-etnickemu-konfliktu>

²³⁰ Etnicita a konsociační demokracie: Jak předejít etnickému konfliktu | Africký informační portál. Africký informační portál [online]. Copyright © 2013 [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://africkyportal.cz/blog/etnicita-a-konsociacni-demokracie-jak-predejiti-etnickemu-konfliktu>

5 Pedagogická aplikace

Tato kapitola popisuje začlenění a využití tématu diplomové práce v pedagogické praxi. Pedagogická aplikace má podobu příprav na vyučovací jednotky pro 6. ročník ZŠ (základní škola) a 4. ročník gymnázia. Přípravy jsou vypracovány pro předmět Výchova k občanství na ZŠ a Základy společenských věd na gymnáziu s úzkým propojením a uplatněním mezipředmětových vazeb na Zeměpis.

5.1 Ukotvení problematiky v kurikulárních dokumentech

Na základě nové kurikulární politiky, která vychází z Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR tzv. Bílé knihy, byl zaveden nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. „*Bílá kniha formuluje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Tato strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol.*“²³¹ Od roku 2004 je v platnosti nový školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který tento systém ukotvil v zákoně ČR. Na státní úrovni představují kurikulární dokumenty: Národní program vzdělávání (NPV) a Rámcové vzdělávací programy (RVP). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP) podle nichž se na jednotlivých školách uskutečňuje vzdělávání žáků. ŠVP si každá škola sestavuje sama podle zásad RVP pro daný typ školy.²³²

Téma Afrického kontinentu, konfliktu, genocidy a etnika jsou výuková témata, se kterými se žáci mohou setkat v základním i gymnaziálním vzdělávání. Přestože není téma genocidy v Rámcových vzdělávacích programech přímo ukotveno, lze jej začlenit do vzdělávacích oblastí, jak základního tak gymnaziálního vzdělávání. V Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) se jedná o oblasti: Člověk a společnost (vzdělávací obor: Výchova k občanství), Člověk a příroda (vzdělávací obor: Zeměpis) a jako součást Rámcově vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G): Geografie, Občanský a společenskovědní základ.

---

²³¹ Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 16. 02. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

²³² BALADA, Jan et al.: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2007, s. 5-6.

5.1.1 Zařazení tématu v RVP ZV

Obor Výchova k občanství zahrnuje problematiku konfliktu, genocidy a etnika do oblasti **Člověk ve společnosti** se zaměřením na učivo Kulturní život, Lidská setkání, Vztahy mezi lidmi a Zásady lidského soužití.

V oboru Zeměpis (Člověk a příroda) je téma konfliktu, genocidy, etnika a Afriky obsaženo v oblasti **Společenské a hospodářské prostředí**, s konkretizací učiva na Obyvatelstvo světa, Regionální společenské, politické a hospodářské útvary. A dále v oblasti **Regiony světa** se zaměřením na učivo Světadíly, oceány, makroregiony světa a Modelové regiony světa.²³³

5.1.2 Zařazení tématu v RVP G

Na gymnáziích je téma konfliktu, genocidy a etnika probíráno ve vzdělávací oblasti Občanský a společenskovední základ. Výše uvedené pojmy jsou zařazeny ve vzdělávacím obsahu **Člověk ve společnosti**. Očekávané výstupy: Žák „*uplatňuje společensky vhodné způsoby komunikace ve formálních i neformálních vztazích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší konstruktivním způsobem. Žák respektuje kulturní odlišnosti a rozdíly v projevu příslušníků různých sociálních skupin, na příkladech doloží, k jakým důsledkům mohou vést předsudky.*“²³⁴

V RVP G je výše zmíněná problematika spolu s učivem o Africe začleněna v oblasti Geografie, konkrétně ve vzdělávacím obsahu **Sociální prostředí**. Očekávané výstupy: „Žák „*analyzuje hlavní rasová, etnická, jazyková, náboženská, kulturní a politická specifika s ohledem na způsob života a životní úroveň v kulturních regionech světa. Žák lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické problémy a změny s přihlédnutím k historickému vývoji.*“²³⁵ Učivo zahrnuje: Obyvatelstvo – základní geografické, demografické, etnické a hospodářské charakteristik. Kulturní a politické prostředí – struktura obyvatelstva, státní zřízení, geopolitické procesy, hlavní světová ohniska napětí. A dále je učivo o Africe zahrnuto ve vzdělávacím obsahu Regiony. Očekávaný výstup: „Žák lokalizuje

---

²³³ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008.

²³⁴ BALADA, Jan et al.: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2007, s.

²³⁵ BALADA, Jan et al.: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2007, s.

na mapách makroregiony světa, vymezi jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná.“²³⁶

5.2 Klíčové kompetence

„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.“²³⁷ Cílem vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií je vybavit žáky klíčovými kompetencemi na úrovni, kterou předpokládá RVP G.

Klíčové kompetence ZV jsou „kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní“.²³⁸ Na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií by si měl žák osvojit stejné, ale rozvinuté klíčové kompetence jako v základním vzdělávání. Výjimku tvoří kompetence pracovní, která je na gymnáziích nahrazena kompetencí k podnikavosti.

Pro upravenou výuku tématu obsaženého v diplomové práci jsme vybrali následující klíčové kompetence: kompetence sociální a personální, kompetence k učení, kompetence k řešení problémů.

5.3 Průřezová témata

„V etapě základního vzdělávání jsou stanovena tato průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova.“²³⁹ Na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií chybí téma Výchova demokratického občana, jinak jsou průřezová témata stejná.

V přípravách na vyučovací jednotky pro pedagogickou aplikaci tématu diplomové práce jsme zahrnuli kromě mezipředmětových vztahů Výchovy k občanství se Zeměpisem také průřezová témata. K výuce konfliktu a genocidy jsme využili průřezové téma Osobnostní

---

²³⁶ BALADA, Jan et al.: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2007, s.

²³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola*. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008. s. 8

²³⁸ Tamtéž, s. 10

²³⁹ Tamtéž, s. 125

a sociální výchova. S pojmem etnikum a Africký kontinent (vybrané státy, africké národy, konflikty) je vhodným prostředkem k výuce Multikulturní výchova.

V rámci projektů pro gymnázium pracujeme s průřezovým tématem Multikulturní výchova (tematická oblast uplatněná v projektu je zvýrazněna tučným písmem). Ta se snaží u žáků rozvíjet transkulturní přístup, který vede k aktivnímu hledání odpovědí na otázky o příčinách a hranicích odlišností každého z nás. „*Při utváření identity jedince by neměl sehrávat klíčovou roli pocit příslušnosti k určité skupině, ale osobní zkušenost ze setkání s konkrétním jedincem, s jeho systémem hodnot, s jeho kulturou apod. Jde o cestu, která může lépe zabránit vytváření škodlivých stereotypů při vnímání určitých sociokulturních skupin*“.²⁴⁰ Multikulturní výchova připravuje žáky na život ve společnosti, kde se stává zcela přirozeným každodenní setkávání s lidmi jiných národností, etnik, ras, náboženského vyznání nebo zkrátka s lidmi, kteří vyznávají jiný životní styl. Žáky se skrze toto průřezové téma snažíme vést k porozumění sobě i druhým lidem, vycházet spolu, zapojit se do multikulturního prostředí a zároveň si zachovat svou kulturní identitu.

Průřezové téma Multikulturní výchova v RVP základní vzdělávání se dělí do pěti tematických okruhů:²⁴¹

- Kulturní diference (Společenská diverzita)
- **Lidské vztahy**
- Etnický původ
- Multikulturalita (Interkulturalita)
- Principy sociálního smíru a solidarity (Principy sociální soudržnosti)

Průřezové téma Multikulturní výchova je v RVP pro gymnázia rozděleno na tři tematické okruhy:²⁴²

- **Základní problémy sociokulturních rozdílů** (Základní problémy sociokulturní diverzity),
- Psychosociální aspekty interkulturality,
- Vztah k multilingvní situaci a ke spolupráci mezi lidmi z různého kulturního prostředí (Multilingvismus jako prostředek k porozumění a spolupráci).

---

²⁴⁰ PASTOROVÁ, Markéta: *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v gymnáziích*. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011, s. 27

²⁴¹ PASTOROVÁ, Markéta: *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011, s. 44

²⁴² PASTOROVÁ, Markéta: *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v gymnáziích*. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011, s. 27-29

5.4 Aplikace do základního vzdělávání

Ve výchově k občanství na základní škole jsme vybrali pro pedagogickou aplikaci učivo konfliktu, které je zvoleno s ohledem na věk a vyspělost žáků v odpovídající úrovni obtížnosti.

Žáky seznamujeme se základy teorie konfliktu - co je to konflikt, kde se s konflikty můžeme setkat, jaké známe druhy konfliktů, jejich příčiny, klady a zápory, způsoby řešení konfliktu a předcházení konfliktu. Celé téma je zaměřeno na budování a udržování pozitivních vztahů mezi lidmi, mezilidskou komunikaci a umění řešit spory. Důležitým aspektem výuky o konfliktu je důraz na potřebu tolerance ve společnosti. A upozornění na důsledky opačného chování a jednání lidí, které může vést k hádkám, ublížení na zdraví, zabíjení, válkám a v extrémních případech ke genocidě. K předcházení těchto jevů hraje hlavní roli prevence a rozpoznání příčin konfliktů. Cílem výuky je mimo jiné také naučit žáky asertivním zásadám jednání, rozlišovat rasistické a extrémistické lidské chování a vyvarovat se ho.

5.4.1 Projekt pro ZŠ: Konflikty

Projekt pro 6. třídu ZŠ je vypracován tak, aby v první části seznámil žáky s teorií konfliktu a pomocí pracovního listu rozvíjel u žáků samostatnou činnost a práci s textem. V druhé části se zaměřuje na řešení konfliktů a vzájemnou spolupráci žáků v malých skupinách.

Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova

Tematický okruh: Řešení problémů a rozhodovací dovednosti

Předmět: Výchova k občanství

Ročník: 6. třída základní školy

Délka: 4 vyučovací jednotky (po 45 minutách)

Cíl projektu: Naučit žáka uplatňovat vhodné způsoby chování a komunikace v případě neshod či konfliktu s druhými lidmi a řešit je nenásilným způsobem. Zároveň vést žáky k vědomí, že diverzita může být zdrojem pozitivních i negativních projevů. A ukázat žákům jak na tyto projevy přiměřeně reagovat.

Výukové cíle:

- Žák vysvětlí co je to konflikt a jaké jsou jeho příčiny.
- Žák se naučí předcházet konfliktům a neshodám.
- Žák reflektuje, analyzuje a případně charakterizuje své problémy v osobní nebo vztahové oblasti.
- Žák vytvoří modelovou konfliktní situaci a předvede její řešení.

Klíčové kompetence k učení - Žák vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě.

Kompetence k řešení problémů - Žák vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností.

Kompetence sociální a personální - Žák přispívá k diskuzi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Formy výuky: Frontální výuka, samostatná práce, práce ve skupině.

Výukové metody: práce s didaktickým materiálem – pracovní list, aktivizační hry

Mezipředmětové vztahy: Zeměpis

Pomůcky: Pracovní list, dataprojektor, prezentace v programu MS PowerPoint, barevné křídly, tabule, počítač, slovník cizích slov, přístup k internetu, pomůcky k aktivizačním hrám

Očekávané výstupy:

- Pracovní list na téma konflikt
- Prezentace skupinové práce v podobě scénky, která popisuje konflikt a jeho řešení

Hodnocení:

- Známkou (učitel), vzájemné slovní hodnocení žáků + možnost zopakovat hru „na like-ování“ (který projekt se žákům líbil nejvíce)
- Kreativita, reprodukce, srozumitelnost, tempo
- Vyrovnanost práce v týmu
- Zdroje (internet, knihy, TV)

Celý projekt je rozplánován na 4 vyučovací jednotky Výchovy k občanství. Náplní první hodiny je seznámení se s tématem konfliktu pomocí pracovního listu. Pracovní list je sestaven, tak aby vycházel z učebnice, se kterou žáci obvykle pracují. Použila jsem učebnici JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M. a ČEČILOVÁ, A.: *Občanská výchova 6: s blokem Rodinná výchova: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2., upr. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 2 sv. ISBN 978-80-7238-886-8. Přičemž vycházíme z praxe na Pedagogické fakultě Univerzity

Palackého v Olomouci, kdy byla možnost toto téma učit v 6. ročníku nižšího gymnázia. Druhá vyučovací jednotka je určena k seznámení s průběhem skupinové práce – rozdělení a zadání práce žákům do skupin. Třetí vyučovací hodina slouží žákům jako příprava na scénky s tématem Konflikt a jeho řešení. Čtvrtá vyučovací jednotka slouží k prezentaci scének jednotlivých skupin, zhodnocení jejich snažení a povede k rozhovoru, kde se společně žáci s paní učitelkou shodnou na správných zásadách řešení konfliktů.

1. vyučovací jednotka:

Jako motivace poslouží řízený rozhovor, který paní učitelka vede s žáky. Pomocí otázek se snaží navodit atmosféru vážící se k tématu. Pro tuto část má p. učitelka předem připravenou prezentaci v programu PowerPoint (předpokládáme, že v učebně je k dispozici počítač a dataprojektor). Žáci se snaží na základě obrázků v prezentaci odvodit definici konfliktu. Učitelka společně s žáky sestaví definici konfliktu, a kde se s ním žáci mohou setkat. Dále se ptá pomocí vhodných otázek na dané téma: Jak může konflikt vzniknout? Kde se můžeme s konfliktem setkat? Poté klade učitelka žákům otázky, jaké mohou být příčiny konfliktů.

Učitelka rozdá žákům pracovní listy a vede je k samostatné práci – ukázka pracovního listu je v příloze č. 5. Pracovní list žáci vyplňují v průběhu celé hodiny. Na každé cvičení dostanou žáci čas k vypracování. Poté probíhá společná kontrola a doplňování chybějících údajů.

Individuální výstup žáků se snaží učitelka zajistit pomocí aktivity u tabule. Úkolem každého žáka je zamyslet se nad příkladem kladných a záporných stránek konfliktu. Žáci zapisují své nápady na tabuli, která je rozdělena na dvě poloviny a označena znaménky +/- Nejvhodnější příklady si mohou žáci zapsat k prvnímu úkolu v pracovním listu.

Učitelka se snaží žáky vést k tomu, aby na odpovědi přišli sami. Druhý úkol: Žáci se snaží vyjmenovat druhy konfliktů – záleží na tom, s kým konflikt máme... Žáci mohou uvádět příklady ze života.

Třetí úkol obsahuje vyjmenovaná řešení konfliktů. Učitelka si s žáky projde možná řešení, uvede společně s žáky příklady a upozorní je, že s tímto cvičením budou pracovat následující vyučovací hodinu. Do tří rámečků žáci schematicky znázorní únik, konfrontaci a dohodu mezi dvěma stranami sporu.

Čtvrtý úkol v pracovním listu je nazván: Jak předcházet konfliktům? Klíčovým pojmem je tolerance. Ke které se žáky snažíme vést. Žáci si mají přečíst výroky o pojmu tolerance

a rozhodnout, zda s nimi souhlasí. Pokud s některým výrokem nesouhlasí, musí ho opravit. Tento úkol má u žáků rozvíjet kritické myšlení a formulaci vlastních názorů.

V příloze č. 6 je připojena doprovodná prezentace k pracovnímu listu vytvořená v programu MS PowerPoint.

2. vyučovací jednotka:

Na začátku druhé hodiny rozpočítá paní učitelka žáky do skupin pomocí čísel. Poté žáci utvoří jednotlivé skupiny a vyberou si místo ve třídě, kde budou pracovat na své scéně. Skupiny dostanou za úkol nejprve vymyslet jméno pro sebe jméno. Učitelka sdělí žákům zadání hlavního úkolu – vytvoření scénky, která popisuje konflikt a jeho řešení. K dispozici dá žákům pro inspiraci krátké úryvky příběhů (předem vytištěné na papírových kartičkách), kde se odehrává konflikt. Žáci musí domyslet okolnosti příběhu a vymyslet jeho řešení. Je na jejich fantazii, zda také přetvoří postavy, které v příběhu vystupují, základní princip konfliktu, však musí zůstat zachovaný. Úryvky příběhů s konflikty jsou součástí přílohy č. 7.

3. vyučovací jednotka:

Tato hodina slouží pro vzájemnou domluvu mezi žáky ve skupině na podobě a nacvičení scénky. Žáci by měli ocenit týmovou práci, vzájemně mezi sebou vycházet a hledat kompromisy při společné práci. Měli by uplatnit své kreativní nápady při ztvárnění scénky a zamyslet se na základě první teoretické hodiny nad správným řešením konfliktu ve scéně.

4. vyučovací jednotka:

V této závěrečné části projektu nejprve jednotlivé skupiny žáků prezentují p. učitelce a spolužákům své scénky. Pak následuje aktivizační metoda „lajkování“. Každá skupinka dostane k dispozici papír a psací potřeby k vytvoření svého plakátku (se jménem skupiny a názvem scénky), který p. učitelka zavěsí na nástěnku. Každý žák dostane k dispozici dva vystřižené obrázky ruky se zvednutým palcem. Je jen na něm, které skupině svůj „palec nahoru“ udělí, tzn., připevní je na nástěnku vedle plakátku vybrané skupiny. Vyhodnocení aktivizační hry „na lajkování“ určí, která skupina svou scénku vymyslela a zahrála podle žáků nejlépe. S žáky diskutujeme o tom, koho si vybrali a proč. K této aktivitě je připojen komentář p. učitelky a udělení známek žákům. Na konec si celá třída sedne do komunitního kruhu v zadní části třídy (je potřeba předem připravit prostor) a vede společně rozhovor nad správnými zásadami řešení konfliktů a jak jim předcházet. Metoda komunitního kruhu²⁴³ je

---

²⁴³HANSEN ČECHOVÁ, Barbara a kol.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006, s. 129

vhodná pro zjišťování zpětné vazby od žáků. Žáci se cítí rovnocenně a mohou volně vyjadřovat své názory. Celá třída bude moci vzájemně komunikovat a uzavřít tak projekt v uvolněné atmosféře. Kromě vyjádření názorů i pocitů si žáci také zopakují nově získané vědomosti.

5.5 Aplikace do gymnaziálního vzdělávání

Pedagogická aplikace tématu etnického konfliktu, násilí, genocidy, politického boje o moc a manipulace obyvatel skrze média je vhodná pro starší žáky, proto jsme zvolili až čtvrtý ročník gymnázia. Předmět Základy společenských věd rozvíjí u mladých lidí tvorbu vlastních názorů a postojů, který by měli umět obhájit. Snaží se připravit je na úlohu občana ve společnosti a rozumět jejímu fungování pod vlivem dnešní globalizace ať už ekonomické, kulturní či politické. Úkolem učitele je stát se pro žáky průvodcem a naučit je zformulovat svůj názor, podložit jej argumenty a zároveň být ochotný naslouchat lidem s odlišným názorem. Toto stanovisko se promítá do projektu formou individuální i skupinové práce s využitím aktivizačních metod a didaktických her. Žáky se snažíme vést k multikulturnímu a tolerantnímu přístupu. Základní pojmy související s konfliktem žáci znají z nižších ročníků, proto dále rozvíjíme a vysvětlujeme pojmy etnický konflikt a genocida na příkladu Rwandského konfliktu Hutuů a Tutsiů. U žáků rozvíjíme asertivní metody řešení konfliktů. V následujícím projektu: Etnický konflikt ve Rwandě se kromě průřezového tématu Multikulturní výchova, okrajově objevuje i mediální výchova. Zde zdůrazňujeme vliv médií, v projektu konkrétně vliv rádia Tisíc pahorků na obyvatele Rwandy. A s tím spojenou manipulaci s lidmi. Snažíme se o to, aby si žáci získané informace dávali do souvislostí. Byli schopní hledat paralely i v konfliktech, které probíhají v dnešní době.

5.5.1 Projekt pro gymnázium: Etnický konflikt ve Rwandě

Vytvořený projekt Etnický konflikt ve Rwandě je určen pro 4. ročník gymnázia využívá mezipředmětových vazeb Základy Společenských Věd a Zeměpisu. Projekt se zaměřuje na rozvoj individuálních i týmových dovedností žáků, především na tvorbu vlastního názoru a vzájemnou spolupráci. Z vědomostního hlediska si žáci rozšíří učivo o východoafrickém regionu Velkých jezer, hlavně informace o státu Rwanda a jeho historii. Dále si zopakují základní pojmy související s teorií konfliktu a blíže se obeznámí s pojmy etnický konflikt, genocida, politická a masová manipulace. V projektu je zahrnuta myšlenka vlivu médií na život člověka, konkrétně pak na manipulaci rwandského obyvatelstva v průběhu genocidy v roce 1994.

Průřezové téma: Multikulturní výchova

Tematický okruh: Základní problémy sociokulturních rozdílů

Předmět: Základy společenských věd

Ročník: 4. ročník

Délka: 5 vyučovacích jednotek (po 45 minutách); projekt by měl probíhat v jednom vyučovacím dni nebo v druhé variantě - 2x dvouhodinová výuka jednou za týden a poté jedna vyučovací jednotka následující týden.

Cíl projektu: Náplní projektu je naučit žáky aplikovat znalosti z historie na současné dění. Rozvinout u žáků schopnost kritického myšlení prostřednictvím promítání filmu ve výuce a práce s textem. U žáků se snažíme rozvinout vědomí, jak obtížné může být přijmout odpovědnost za vlastní chování. A nad mírou odpovědnosti jedince za činy spáchané v rámci davového jednání.

Výukové cíle:

- Žák získá vědomosti o genocidě ve Rwandě.
- Žák vysvětlí co je to konflikt a jaké jsou jeho příčiny.
- Žák umí rozpoznat manipulaci a propagandu.
- Žák umí posoudit míru morální odpovědnosti za konkrétní čin.
- Žák si uvědomuje negativní dopad, zvýhodňování jedné skupiny obyvatelstva nad druhou.
- Žák kriticky čte předložené texty.

Klíčové kompetence k učení - Žák vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě.

Kompetence k řešení problémů - Žák vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností.

Kompetence sociální a personální - Žák přispívá k diskuzi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Formy výuky: Frontální výuka, samostatná práce, práce ve skupině.

Výukové metody: Metoda slovní (rozhovor), metoda názorně-demonstrační (film ve výuce), práce s didaktickým materiálem – pracovní list, aktivizační hry (aktivita I. N. S. E. R. T., Argumentuj!)

Mezipředmětové vztahy: Zeměpis

Pomůcky: Film: Proč zabili své sousedy?, Pracovní list viz příloha č. 8, dataprojektor, fixy, tabule, počítač, slovník cizích slov, knihy, přístup k internetu, pomůcky k aktivizačním hrám (barevní lístky pro rozdělení žáků do skupin)

Očekávané výstupy:

- Pracovní list
- Prezentace skupinové práce v podobě plakátu, která popisuje vybraný africký konflikt

Hodnocení:

- Známkou učitel ohodnotí plakát, vzájemné slovní hodnocení žáků
- Kreativita, reprodukce, srozumitelnost, tempo
- Vyrovnanost a spolupráce ve skupině
- Zdroje (internet, knihy, TV)

Hlavní část projektu bude, tvořena projekcí dokumentárního filmu – „Proč zabili své sousedy?“ (Kumiko Igarashi/Japonsko/1998/49 min.)²⁴⁴ A poté aktivitami vztahujícími se k tématu.

1. a 2. vyučovací jednotka:

Na začátku výuky uvede učitelka žáky do problematiky probíraného tématu. V této fázi využívá mezipředmětových vazeb se zeměpisem a dřívějšími tématy probranými v rámci Základů společenských věd a Výchovy k občanství v nižších ročnících. Dále žáky stručně seznámí s průběhem projektu. Rozdá žákům pracovní listy a požádá je o individuální vypracování prvního úkolu. Jedná se o **sestavení vlastní definice etnického konfliktu**. Svou definici, mají žáci za úkol porovnat s definicí S. Horowitze, se kterou pracujeme také v diplomové práci. Po vyplnění prvního úkolu, provede učitelka s žáky zpětnou kontrolu a může téma dál rozvádět otázkami typu: Jaké mohou být příčiny etnického konfliktu? Jaký etnický konflikt znáš? Jaké mohou být důsledky etnických konfliktů.

Hodina pokračuje **projekcí filmu – Proč zabili své sousedy?**. V němž jsou žáci seznámeni s problematikou genocidy ve Rwandě a příběhem Françoise Minani, který během genocidy

---

²⁴⁴ Proč zabili své sousedy - Globální rozvojové vzdělávání - Krizové oblasti - Jeden svět na školách. Jeden svět na školách [online]. Copyright © Jeden svět na školách [cit. 30. 03. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.jsns.cz/lekce/15617-proc-zabili-sve-sousedy>

zabil čtyři děti. Françoise se k vraždě přiznal a strávil ve vězení tři roky, poté byl propuštěn. Žáci jsou upozorněni na to, že by měli sledovat film pozorně, protože na něj budou navazovat aktivity související s tématem filmu.

Po zhlédnutí filmu proběhne aktivita **I. N. S. E. R. T.** – úkol č. 2 v pracovním listu.

Metoda vede žáky ke kritickému myšlení a je založena na práci se znaménky plus (+), minus (-), vykřičník (!) a otazník (?). Ke znaménku plus žáci uvádějí to, co na filmu vnímají jako pozitivní, ke znaménku minus naopak to, co vnímají jako negativní. U vykřičníku žáci budou hovořit o tom, co považují za jeho nejsilnější část. Otazník umožňuje klást otázky, se kterými budou žáci pracovat následně ve skupinkách.²⁴⁵

Paní učitelka **rozdělí žáky do skupin** pomocí lístečků. Pro rozdělování je potřeba předem připravit stejný počet lístečků, jako je žáků ve třídě. Modelová situace: Ve třídě je 25 žáků, pro rozdělení do 5 skupin, připravíme 25 lístků. Nastříháme lístky po pěti kusech vždy v jiné barvě. Všechny lístky umístíme do neprůhledného sáčku a necháme žáky jednotlivě losovat. Po rozdělení do skupin se žáci vzájemně seznámí s výsledky samostatné práce a poté diskutují nad rozdílnostmi a otázkami, které zařadili do otazníkové části tabulky I. N. S. E. R. T.

Učitelka sleduje atmosféru ve třídě, pozoruje žáky při diskuzi ve skupinkách, jak film vnímají, co s nimi dělá. Na základě pozorování učitelka shrne nejčastější otázky a emoce vážící se k filmu.

Po ukončení aktivity I. N. S. E. R. T. a rozhovoru paní učitelky s žáky. Bude dvouhodinová vyučovací jednotka ukončena a projekt bude pokračovat po přestávce další dvě vyučovací hodiny.

3. a 4. vyučovací jednotka:

Projekt pokračuje v rozdělených skupinách. V rámci jednotlivých skupin si žáci vypracují samostatně **úkol číslo 3, Argumentuj!** Úkolem žáků je odpovědět na otázky, uvést zda souhlasí či nesouhlasí s napsanými výroky a podložit své odpovědi argumenty. V dalším kroku se členové skupin musí domluvit na nejlepších, podle nich správných variantách odpovědí. Vyberou ze svého kruhu jednoho člena, který před ostatními skupinami přednese odpovědi, na nichž se skupina domluvila. Ostatní skupiny pak reagují na přednesené argumenty. Mohou souhlasit či oponovat za předpokladu, že také umí svůj názor zdůvodnit. Při této aktivitě se učí žáci kriticky uvažovat, vytvářet si vlastní názor a umět jej odůvodnit

---

²⁴⁵ HANSEN ČECHOVÁ, Barbara a kol.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006, s. 56

přítom by měli zohlednit informace získané během filmu. Zároveň se musí také domluvit na společných odpovědích uvnitř skupiny a dělat kompromisy. Jakmile promluví zástupci každé skupiny, proběhne společná reflexe s paní učitelkou.

Poslední fáze projektu, která má probíhat čtvrtou vyučovací jednotku, spočívá opět ve skupinové práci. Každá skupina dostane za úkol zjistit co nejvíce o jednom z předem určených afrických konfliktů. Cílem aktivity je podporovat v žácích různé techniky samostudia, týmovou práci, kreativitu a používat věrohodné zdroje informací. Výstupem by měl být **plakát** s důležitými informacemi, mapou a obrázky, které konflikt vystihují. Plakáty si žáci mohou vystavit na nástěnku ve třídě. Témata, ze kterých si skupiny mohou vybrat: Demokratická republika Kongo mezi lety 1998-2003, Burundi 1972-1973, Uganda 1987, Angola 1983, Jižní Súdán – cesta k nezávislosti. Zbytek vyučovací jednotky je určen pro tvorbu a zpracování plakátu.

5. vyučovací jednotka:

Tato hodina slouží k dokončení skupinové práce žáků na plakátech a jejich představení spolužákům. **Prezentace plakátů** a společný rozhovor všech žáků i paní učitelky nad plakáty o jednotlivých konfliktech zabere většinu výuky. Následuje hodnocení ze strany paní učitelky. Na závěr hodiny proběhne ve třídě reflexe celého projektu ve stylu komunitního kruhu, podobně jako v projektu pro ZŠ.

Kapitola pedagogická aplikace začlenila téma práce do výuky na základní škole a gymnáziu formou projektů. Výuka na ZŠ byla soustředěna na pojem konflikt a tolerance. U žáků byly rozvíjeny zásady tolerantního a nekonfliktního jednání ve společnosti. Na gymnáziu bylo možné věnovat se širší problematice konfliktu a s ní spojenou genocidou se specifickým zaměřením na africký kontinent. Zároveň jsme využili didaktické metody promítání dokumentárního filmu ve výuce. Při výběru filmu jsme vycházeli ze vzdělávacího programu organizace Člověk v tísni nazvaný Jeden svět na školách. Výstupem obou projektů byl pracovní list, v případě projektu pro ZŠ také krátká scénka popisující konflikt a jeho řešení. Na gymnáziu byl kromě pracovního listu výstupem plakát s tématem vybraného afrického konfliktu. Pedagogická aplikace kladla důraz na rozvoj kritického myšlení, tvorbu vlastního názoru, tolerantní jednání a předcházení konfliktním situacím.

Závěr

Diplomová práce byla napsána s cílem analyzovat a porovnat konflikty ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo. Najít mezi těmito konflikty souvislosti a pokusit se najít jejich vhodné řešení z pohledu odborníků na problematiku afrických konfliktů. Praktická část práce zahrnuje výstupy, které jsou určeny k pedagogické aplikaci tohoto tématu do výuky na základní škole i na gymnáziu. Práce je rozdělena do pěti kapitol. Prvních pět kapitol zahrnuje teoretickou část práce a šestá kapitola je věnována pedagogické aplikaci.

Cíl práce se v rámci jednotlivých kapitol povedlo naplnit. Obsah informací v práci odpovídá vymezenému rozsahu práce.

První kapitola definuje teoretické pojmy. Na základě teoretických aspektů práce byly v dalších kapitolách vysvětleny příčiny, průběh a důsledky konfliktů ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo.

V druhé kapitole byl obsažen geograficko-politický přehled informací o Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo. Hlavní důraz v této kapitole byl kladen na historické souvislosti ve vývoji těchto států. Největší prostor byl věnován době postkoloniální, neboť se v té době odehrály specifické konflikty analyzované ve třetí kapitole. Historická fakta také poukázala na opakování občanských válek ve všech třech zemích s podobnými příčinami i důsledky.

Třetí kapitola se věnovala analýze a komparaci tří konfliktů. Zároveň byly v této kapitole popsány a vysvětleny prvky, které tyto konflikty spojují. Hlavními pojítky mezi státy a konflikty byla společná belgická koloniální správa, občanská válka, genocida, vliv etnicity a především politický boj o moc.

Čtvrtá kapitola hledala řešení konfliktů a analyzovala současnou situaci ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo. Postkonfliktní rekonstrukce také porovnávala konflikty v těchto státech, z hlediska druhu konfliktu a motivace účastníků. Kapitola obsahovala informace, jak se státům podařilo zajistit základní fungování. Na základě Failed state index bylo zhodnoceno, že Demokratická republika Kongo je nefunkční stát, v Burundi hrozí rozpad státu, protože situace v zemi je velmi nestabilní. Nejlépe byla hodnocena situace ve Rwandě, přestože riziko rozpadu státu a nestabilita vlády je velká. Postkonfliktní rekonstrukce ukázala souvislosti mezi událostmi ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo a zároveň vyzvednula možná řešení vybraných konfliktů z pohledu A. Bell-Fialkoffa a P. Martinovského.

Důležitou částí diplomové práce je poslední kapitola, která prakticky začlenila téma práce do výuky formou projektů pro 6. ročník základní školy a 4. ročník gymnázia. Žáky základní školy jsme pomocí projektu vedly k tolerantnímu a nekonfliktnímu jednání. Výstupem projektu se stal pracovní list a scénka. Na gymnáziu jsme hlouběji rozvíjeli téma konfliktu a genocidy s úzkou vazbou na africké konflikty. V pedagogické aplikaci bylo využito metody promítání dokumentárního filmu ve výuce. Jako očekávaný výstup byl připraven pracovní list a výsledkem skupinové práce žáků by byl plakát. Téma celé práce bylo přizpůsobeno, tak aby odpovídalo požadovanému stupni školy.

Téma diplomové práce je velmi komplexní a podněcuje k dalšímu bádání. Avšak z důvodu rozsahu práce nebylo možné téma více rozvinout. Zároveň není situace ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo dostatečně stabilizována. Proto je nutné i nadále sledovat současné dění ve všech zemích.

Seznam zkratek

ABAKO – Sdružení Bakongů (Alliance des Bakongo)

AFDL – Spojenectví demokratických sil pro osvobození Konga-Zaire (Alliance des Forces Democratiques pour la Liberation du Congo-Zair)

CDR – hutuská extrémistická strana (Défense de la République)

CNDP – (Congrès national pour la defense du peuple)

DRK – Demokratická republika Kongo

FARDC – (Forces Armées de la République Démocratique du Congo)

FDLR – (Forces démocratiques de libération du Rwanda)

FP – Veřejná moc (Force Publique)

FRODEBU – Fronta za demokracii v Burundi (Front Démocratique Burundi)

ICTR – Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (International Criminal Tribunal for Rwanda)

MLC – (Mouvement pour la Liberation du Congo),

M23 – (March 23 Mouvement)

MONUC – Mise OSN v Demokratické Republice Kongo, mírová mise (The United Nations Mission in the Democratic Republic of Congo)

MONUSCO – Stabilizační mise OSN v Demokratické republice Kongo, pokračování MONUC – (The United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo)

MNC – Národní hnutí Konga (Mouvement National Congolais)

MRND – Národní revoluční hnutí za demokracii a rozvoj (Mouvement révolutionnaire national pour la démocratie et le développement)

OSN – Organizace spojených národů (United Nations)

PARECO – (Patriotes Resistants Congolais)

PARMEHUTU – Strana hnutí za emancipaci Hutuů (Partidu Mouvementde l'Emancipation d'Hutu)

RCD – Konžské sdružení za demokracii (Rassemblement Congolais pour la Démocratie)

RPF – Rwandská vlastenecká fronta (Rwandan Patriotic Front)

RTLTM – rozhlasová stanice Radio Télévision Libre des Mille Collines

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SŠ – střední škola

UNAMIR – Pomocná mise OSN pro Rwandu (United Nations Assistance Mission for Rwanda)

UNOB – Úřad OSN v Burundi (United Nations Office in Burundi)

UNAMIR – Pozorovatelská mise OSN v Ugandě a Rwandě (United Nations Observer Mission Uganda – Rwanda)

UPRONA – Strana národní jednoty a rozvoje (Parti de l'Union et du Progrès National)

ZŠ – základní škola

U zkratk, kde nebyl nalezen český překlad, uvádíme původní znění v originálním jazyce pro zachování správného významu podle citovaných pramenů a zdrojů.

Prameny a literatura

ANDERSON, Janice, WILLIAMS, Anne a HEAD, Vivian. *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. 398 s. ISBN 978-80-7362-706-5.

BAAR, Vladimír: *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia. 2002, 415 s. ISBN 80-86101-66-5.

BALADA, Jan et al.: *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. 2007, 100 s. ISBN 978-80-87000-11-3.

BARŠA, Pavel a STRMISKA, Maxmilián: *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 329 s. Politologická řada; sv. č. 5. ISBN 80-85959-52-6.

BELL, Andrew. *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2003. 327 s. ISBN 80-7252-070-9.

DESTEXHE, Alain: *Rwanda and Genocide in the Twentieth Century*. 1. Title. New York. 1995, ISBN 0-8147-1873-6.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara a kol.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. 177 s. ISBN 80-86910-53-9.

JANOŠKOVÁ, Dagmar, ONDRÁČKOVÁ, Monika a ČEČILOVÁ, Anna: *Občanská výchova 6: s blokem Rodinná výchova: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2., upr. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 2 sv. ISBN 978-80-7238-886-8.

KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny, 2012. 687 s. ISBN 978-80-7422-189-7.

KOVANDA, Karel: *Česká republika v Radě bezpečnosti OSN: genocida ve Rwandě*, 1994. *Mezinárodní vztahy*, 3/2004. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004, s. 45-65. ISSN-0323-1844.

MARTINOVSKÝ, Petr a kol.: *Přírodní zdroje a ozbrojené konflikty - aktuální trendy*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013. 185 s. Politologická řada; sv. č. 43. ISBN 978-80-7325-329-5.

ONDERKA, Pavel, ed.: *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. [Uherské Hradiště]: Občanské sdružení Aegyptus. 2004, 124 s. ISBN 80-903443-0-5.

PASTOROVÁ, Markéta: *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011, s. 76. ISBN 978-80-87000-76-2.

PASTOROVÁ, Markéta: *Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v gymnáziích*. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011, s. 54. ISBN 978-80-87000-77-9.

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola. 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2008. 110 s. ISBN 978-80-87000-25-0.

SIMBA, Martin.: *Kongo: (Léopoldville.)*. Praha: nakladatelství Svoboda, 1966, 142 s.

SKOKAN, Ladislav. *Afrika: sociogeografický přehled*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 2007. 122 s. ISBN 978-80-7044-838-0.

SMOLÍK, Josef a Tomáš ŠMÍD: *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010, 276 s. Monografie. ISBN 978-80-210-5288-8.

ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed.: *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, 278 s. Politologická řada; č. 24. ISBN 978-80-7325-126-0.

TERNON, Yves: *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis. 1997, 358 s. ISBN 80-85821-45-1.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

ZÁHOŘÍK, Jan.: *Mobutu Sese Seko a počátky jeho vlády v Kongu /Zaire (1965-1974)*. Historický obzor, 21 (11/12), s. 267-274. ISSN 1210-6097.

ZÁHOŘÍK, Jan.: *Belgický kolonialismus v Africe*. První vydání. V Plzni: Katedra blízkovýchodních studií, Centrum afrických studií, Západočeská univerzita, 2016. 199 stran. ISBN 978-80-261-0553-4.

ZÁHOŘÍK, Jan: *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 246 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-175-0.

ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, 274 s. ISBN 978-80-246-1961-3.

ZAHRADNÍKOVÁ, Jana: *Rwanda: Etnické konflikty trochu jinak. Mezinárodní politika, 2/2001*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 18-19. ISSN 0543-7962.

Elektronické zdroje

AMO.cz - Asociace pro mezinárodní otázky [online]. Copyright © [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/11/UNSC_Burundi_final.pdf

Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 16. 02. 2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

Combat Genocide Association | Burundi 1972. Combat Genocide Association | [online]. [cit. 1. 04. 2017]. Dostupné z WWW: http://combatgenocide.org/?page_id=893

Demokratická republika Kongo – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 17. 03. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Demokratick%C3%A1_republika_Kongo

Druhá válka v Kongu – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 15. 03. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%A1_v%C3%A1lka_v_Kongu

Etnicita a konsociační demokracie: Jak předejít etnickému konfliktu | Africký informační portál. Africký informační portál [online]. Copyright © 2013 [cit. 02.04.2017]. Dostupné z WWW: <http://africkyportal.cz/blog/etnicita-a-konsociacni-demokracie-jak-predejiti-etnickemu-konfliktu>

FERENCZ, Benjamin. *The Evolution of International Criminal Law* [online]. Hamburg: 1999 [cit. 2009-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.benferencz.org/index.php?id=4&article=78>>.

Historie konfliktu Hutuů a Tutsiů – Wikipedie. ©2017 [online]. [cit. 2. 04. 2017]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historie_konfliktu_Hutu%C5%AF_a_Tutsi%C5%AF

Human Rights Watch. 1999. *Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda*. (<http://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/index.htm#TopOfPage>).

IFES Election Guide | Country Profile: Rwanda. IFES Election Guide [online]. Copyright © Copyright 2017, IFES [cit. 06. 04. 2017]. Dostupné z WWW: <http://www.electionguide.org/countries/id/180/>

Informační centrum OSN v Praze. *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia* [online]. Poslední revize 2005. [cit. 2009-02-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>>.

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR RWANDA (ICTR), United Nations [online]. Poslední revize nedatována. [cit. 2009-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://69.94.11.53/default.htm>>.

Official Website of The Republic of Rwanda [online]. Poslední revize 2008. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.gov.rw/>>.

Pomocná mise OSN pro Rwandu – Wikipedie. [online]. Dostupné z WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pomocn%C3%A1_mise_OSN_pro_Rwandu

Proč zabili své sousedy - Globální rozvojové vzdělávání - Krizové oblasti - Jeden svět na školách. Jeden svět na školách [online]. Copyright © Jeden svět na školách [cit. 30. 03. 2017]. Dostupné z WWW: <https://www.jsns.cz/lekce/15617-proc-zabili-sve-sousedy>

RUMMEL, Rudolph. *Death by Government*. Freedom, Democracy, Peace; Power, Democide and War [online]. 1994 [cit. 2008-03-09]. Dostupné z WWW: www.hawaii.edu/powerkills/DBG.CHAP2.HTM

The Fund for Peace. The Fund for Peace [online]. Copyright © 2017, The Fund for Peace [cit. 02. 04. 2017]. Dostupné z WWW: <http://fsi.fundforpeace.org/>

The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 11. 03. 2017].
Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>

The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 10. 03. 2017].
Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>

The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 10. 02. 2017].
Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>

UNdata | country profile | Burundi. UNdata [online]. Copyright © 2017 [cit. 16. 03. 2017].
Dostupné z WWW: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Burundi>

UNdata | country profile | Democratic Republic of the Congo. UNdata [online]. Copyright © 2017 [cit. 16. 03. 2017]. Dostupné z WWW: <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Democratic%20Republic%20of%20the%20Congo>

Walach, Václav: *Rozpadnutý stát: Případová studie Demokratické republiky Kongo* [online]. Copyright 4. 12. 2010 © Global Politics časopis pro politiku [cit. 30.03.2017].
Dostupné z WWW: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/rozpadnuty-stat-%E2%80%93-pripadova-studie-demokratice-republiky-kongo>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – schéma „*Odstraňování obyvatelstva v širším kontinuu podle A. Bell-Fiakoffa*“

(BELL, Andrew: *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, Palestina, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, 2003, s. 14)

Příloha č. 2 – Mapa: *Rwanda, 2017*

(zdroj: The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 14. 03. 2017]

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rw.html>)

Příloha č. 3 – Mapa: *Burundi, 2017*

(zdroj: The World Factbook: Central Intelligence Agency. [online]. © 2017 [cit. 14. 03. 2017]

Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html>)

Příloha č. 4 – Mapa: *Demokratická republika Kongo, 2017*

(upraveno podle ZÁHOŘÍK, Jan: *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. 2012, s. 237)

Příloha č. 5 – Pracovní list: *Konflikty*

(zdroj: vlastní tvorba s využitím učebnice JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M. a ČEČILOVÁ, A.: *Občanská výchova 6: s blokem Rodinná výchova: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2., upr. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 2 sv. ISBN 978-80-7238-886-8.)

Příloha č. 6 – Doprovodná prezentace k pracovnímu listu

(zdroj: vlastní tvorba s využitím učebnice JANOŠKOVÁ, D., ONDRÁČKOVÁ, M. a ČEČILOVÁ, A.: *Občanská výchova 6: s blokem Rodinná výchova: pro základní školy a víceletá gymnázia*. 2., upr. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 2 sv. ISBN 978-80-7238-886-8.)

Příloha č. 7 – Úryvky příběhů ke skupinové práci

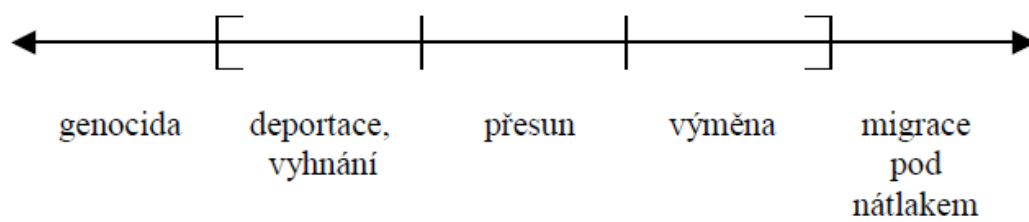
(zdroj: vlastní tvorba)

Příloha č. 8 – Pracovní list k projektu Etnický konflikt ve Rwandě

(zdroj: vlastní tvorba s využitím HANSEN ČECHOVÁ, Barbara a kol.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. Praha: www.scio.cz, 2006. 177 s. ISBN 80-86910-53-9.

A vzdělávacího programu Jeden svět na školách)

Příloha č. 1 – schéma „Odstraňování obyvatelstva v širším kontinuu podle A. Bell-Fialkoffa“

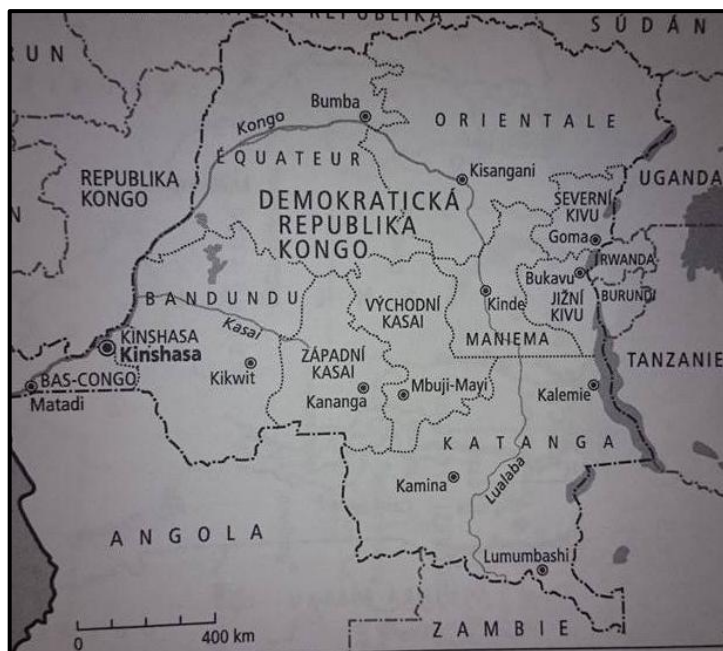
Příloha č. 2 – Mapa: *Rwanda, 2017*

Příloha č. 3 – Mapa: *Burundi*, 2017

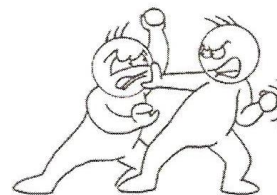
Příloha č. 4 – Mapa: *Demokratická republika Kongo, 2017*

Příloha č. 5 – Pracovní list: Konflikty

KONFLIKT A JEHO ŘEŠENÍ

Datum:
Jméno a příjmení:
Třída:

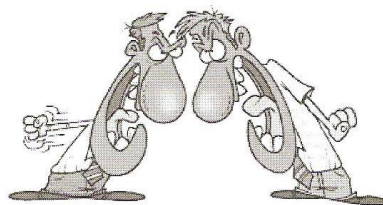

1. KLADY a ZÁPORY KONFLIKTU

--	--

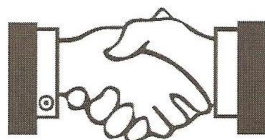
2. DRUHY KONFLIKTŮ

- konflikty – osobní konflikty jedné osoby
- Mezosobní konflikt – mezi 2 nebo více osobami
- Konflikt uvnitř skupiny
- Konflikt

3. ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ

1. **Únik**, vyhýbání se konfliktu, jeho popření
2. **Přízpůsobení** se názoru protistrany, ústup ze svého stanoviska
3. **Konfrontace**, účastníci se nechtějí navzájem dohodnout
4. **Kompromis**
5. **Dohoda**

ÚNIK	KONFRONTACE	DOHODA

4. JAK PŘEDCHÁZET KONFLIKTŮM?

TOLERANCE

Přečti si následující výroky o pojmu „tolerance“ a rozhodni, zda s nimi souhlasíš. Pokud s některým výrokem nesouhlasíš, tak jej oprav tak, abys s ním mohl souhlasit.

Tolerance mezi lidmi není nutná. Obejdeme se i bez ní.

ANO-NE

Když někoho tolerujeme, bereme ohledy na jeho odlišnost a potřeby.

ANO-NE

Já musím tolerovat ostatní, ale ostatní nemusí tolerovat mě.

ANO-NE

Tolerance přispívá k dobrým vztahům mezi lidmi.

ANO-NE

5. Pokus se vlastními slovy dokončit následující větu:

TOLERANCE JE TAKOVÉ CHOVÁNÍ, KDYŽ

.....

Prostor pro přípravu na skupinovou práci:

KONFLIKT

a jeho ŘEŠENÍ

• Bc. Markéta Horňáková, 2017

Co je to konflikt?

Konflikt je střetnutí dvou rozdílných názorů.

Je to přirozená součást každodenního života.

Řešení pomocí kompromisu či dohody.

PŘÍČINY konfliktů

- špatná komunikace, když si někdo nerozumí
- zvýšená hranice stresu, když má někdo špatnou náladu
- některé osobní vlastnosti, někdo je odjakživa „hádavý“
- konflikty kvůli majetku
- konflikty rozdílných zájmů, postojů, hodnot

klady a zápory

- + Učí nás překonávat překážky
- + učí nás hledat nové řešení
- + Rozvíjí schopnost komunikace
- + Podporuje vzájemné pochopení
- + Podporuje toleranci
- Stres
- Vyvolává nepříjemné pocity
- Narušuje týmovou práci
- Stojí čas a energii
- Snižuje výkonnost práce
- Únava

DRUHY konfliktů

1. **Vnitřní konflikty**
– osobní konflikty jedné osoby

2. **Meziosobní konflikt** – mezi 2 nebo více osobami

3. **Konflikt uvnitř skupiny**

4. **Konflikt mezi skupinami**

ŘEŠENÍ konfliktů

- **Únik**, vyhýbání se konfliktu, jeho popření
- **Přizpůsobení** se názoru protistrany, ústup ze svého stanoviska
- **Konfrontace**, agrese
- **Kompromis**
- **Dohoda**

Jak předcházet konfliktům?

- Mluvit spolu o tom, co se nám líbí/ nelíbí.
- Jasně se **vyjadřovat**.
- Pozorně **naslouchat**.
- Vzniklé spory řešit v klidu.
- Uznat vlastní chybu.
- **Tolerance** = respekt k odlišnostem.

DĚKUJI ZA
POZORNOST!

1. úryvek

Dva sourozenci Adélka a Verunka se spolu hádají v dětském pokoji. Adélka nechce Verunce půjčit kočárek, aby mohla také povozit svou panenku. Verunce chce kočárek hned. Slovní hádka přeroste v křik a přetahování o kočárek. Během hádky upadne kočárku kolečko. Obě děvčátka se s pláčem rozběhnou za maminkou a žalují:

„Adéla mi nechce půjčit kočárek!“

„Veronika po mě křičí a neumí poprosit!“

„Ale Adéla už ho má dlouho, panenku vozí jenom ona.“

„Jenže kvůli Veronice upadlo kočárku kolečko.“

Maminka se přísným pohledem podívá na obě děvčátka...

2. úryvek

Je čtvrtek 12:15 a paní učitelka češtiny vchází do jídelny. V tom si všimne, že v dlouhé frontě na oběd se dohaduje parta kluků z 6. třídy. Hádají se o to, kdo bude první na řadě, až se otevře výdejní okénko. Klukům zrovna skončila hodina tělocviku a všichni mají hlad. Cestou do jídelny se pošťuchovali a předbíhali navzájem. První do jídelny vběhnul Pavlík, přestože se na chodbě běhat nesmí. Jenomže druhý za ním běžel Kuba, drcnul do Pavla, který je menší a u okénka stál první Jakub. Ostatní kluci se také dohadují na pořadí. Během toho povykují a ruší ostatní děti, co se učí ve třídě nad jídelnou a také paní učitelky a pány učitele, kteří už oběd dostali. V tom našťvaný Pavlík strčí na oplátku do Kuby a ten převrhne příborník. Všude na zemi leží rozsypané příbory a tácy na talíře. Paní učitelka se obrátí k chlapcům a říká: „Kdopak to teď uklidí?“

3. úryvek

Paní Kropáčková povídá své sousedce z paneláku... „Představte si paní Holoubková, co se mi dneska stalo v tramvaji. Nastoupím a spolu se mnou spousta dalších lidí. To víte, je pondělí, půl 8 ráno, děti jdou do školy, dospělí do práce a já k doktorovi. Označím si jízdenku a chci si sednout. Inu už nejsem nejmladší. Jenže mě předběhne takový malý klučina s aktovkou na zádech a sedne si na jediné volné místo v tramvaji, přímo přede mnou. Rozhlédla jsem se kolem sebe, ale všechna místa už byla obsazená a nikdo se neměl k tomu mě pustit sednout. Přistoupila jsem k chlapci, který se na mě zkoumavě podíval, a pěkně jsem mu vynadala, že je velmi nevychovaný. Copak ho doma rodiče nenaučili, že má staršímu člověku v tramvaji uvolnit místo? Někteří lidi okolo se na mě zvláště dávali, jiní pohled radši odvraceli, aby nemuseli nic říkat. Chlapec se na mě jen zamračil a sednout mě nepustil. Po dvou zastávkách z tramvaje vystoupil a šel do školy...

4. úryvek

V Mánesově ulici v Pardubicích se pohádali dva kamarádi, jeden z nich skončil v nemocnici. Záznam o sdělení podezření ze spáchání přečinu ublížení na zdraví ve stádiu pokusu, si z rukou policistů z obvodního oddělení Pardubice město převzal v pondělí 1. srpna 39-letý muž ze severní části Pardubic.

"V pondělí 21. července tohoto roku fyzicky napadl na chodníku v Mánesově ulici 37-letého muže z Hradce Králové," sdělila mluvčí pardubické policie Klára Kosová s tím, že se vše odehrálo krátce před třetí hodinou odpoledne. "Oba muži se slovně nepohodli kvůli peněžní půjčce a starší poté několikrát udeřil svého kamaráda pěstí do břicha. Oba se poté poprali."

Příloha č. 8 – Pracovní list k projektu Etnický konflikt ve Rwandě

PRACOVNÍ LIST – Projekt: Etnický konflikt

Jméno a příjmení:

Datum:

Třída:

1. Napiš vlastní definici etnického konfliktu:

Porovnej svou definici s definicí S. Horowitze a barevně vyznač části, které se v Tvé verzi neobjevily.

„Etnický konflikt je válka o sebeurčení nebo ovládnutí území, které je považováno za část vlastní země dvěma etnickými skupinami, ve kterých: jedna etnická skupina bojuje proti státní autoritě reprezentující jednu nebo více etnických skupin a území jsou nárokována na základě koncentrace osídlení.“

Upraveno podle: HOROWITZ, S.: Mapping Pathways of Ethnic Conflict Onset: Preferences and Enabling Conditions. Ethnopolitics [online]. 2008, vol. 7, 2-3, s. 307-320 [cit. 20170-02-24]. DOI: 10.1080/17449050802243483., str. 309

2. Aktivita I. N. S. E. R. T.

Ke znaménku plus napiš to, co na filmu vnímáš jako pozitivní, ke znaménku minus naopak to, co vnímáš jako negativní. U vykřičníku poznamenej, co považuješ u filmu za jeho nejsilnější část. K otazníku vymysli otázky do skupinové diskuze.

+	-
!	?

3. Argumentuj!

Na níže položené otázky odpověz, a k výročkům napiš, zda s nimi souhlasíš či ne. Svoje rozhodnutí zkus logicky a srozumitelně zdůvodnit.

- Hlasatelé rádia Mill Collins jsou zodpovědní za vniklou genocidu. Souhlasím/ Nesouhlasím.
- Největší díl viny za zabití čtyř dětí nese Françoise Minani. Souhlasím/ Nesouhlasím.
- Bylo správné, že se Françoise Minani ke svému činu přiznal? Souhlasím/ Nesouhlasím.
- Jakou roli sehrála masová média v konfliktu?
- V současné době probíhá ve Rwandě proces usmiřování etnik Hutu a Tutsi. Jakou metodu bys zvolil/a k tomu, aby spolu lidé začali znovu vycházet a našli k sobě cestu?

Prostor pro Tvé argumenty:

4. Popis konfliktu:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Markéta Horňáková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Konflikty ve Rwandě, v Burundi a v Demokratické republice Kongo a jejich řešení
Název v angličtině:	The conflicts in Rwanda, Burundi, Democratic Republic of the Congo and their solution
Anotace práce:	Práce se zabývá popisem, analýzou a řešením vybraných konfliktů ve Rwandě, Burundi a Demokratické republice Kongo s uplatněním tématu ve výuce.
Klíčová slova:	Genocida, etnikum, konflikt, Afrika, Rwanda, Burundi, Demokratická republika Kongo, řešení konfliktů, OSN
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the description, analysis and solution of selected conflicts in Rwanda, Burundi and Democratic Republic of the Congo with the application of the theme in the education
Klíčová slova v angličtině:	Genocide, ethnicity, conflict, Africa, Rwanda, Burundi, Democratic Republic of the Congo, solution of the conflicts, UNO
Přílohy vázané v práci:	8 příloh
Rozsah práce:	77 stran
Jazyk práce:	český